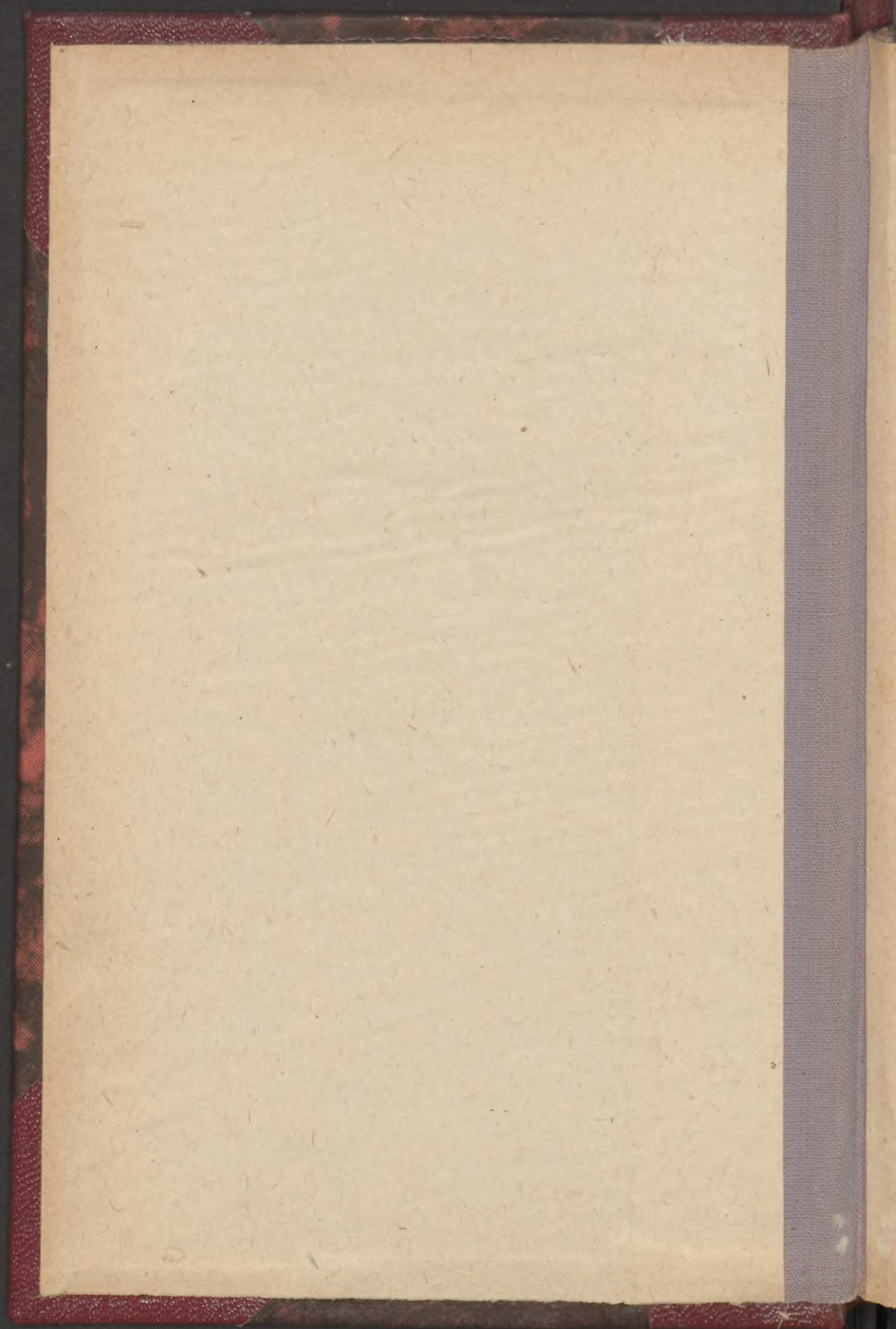

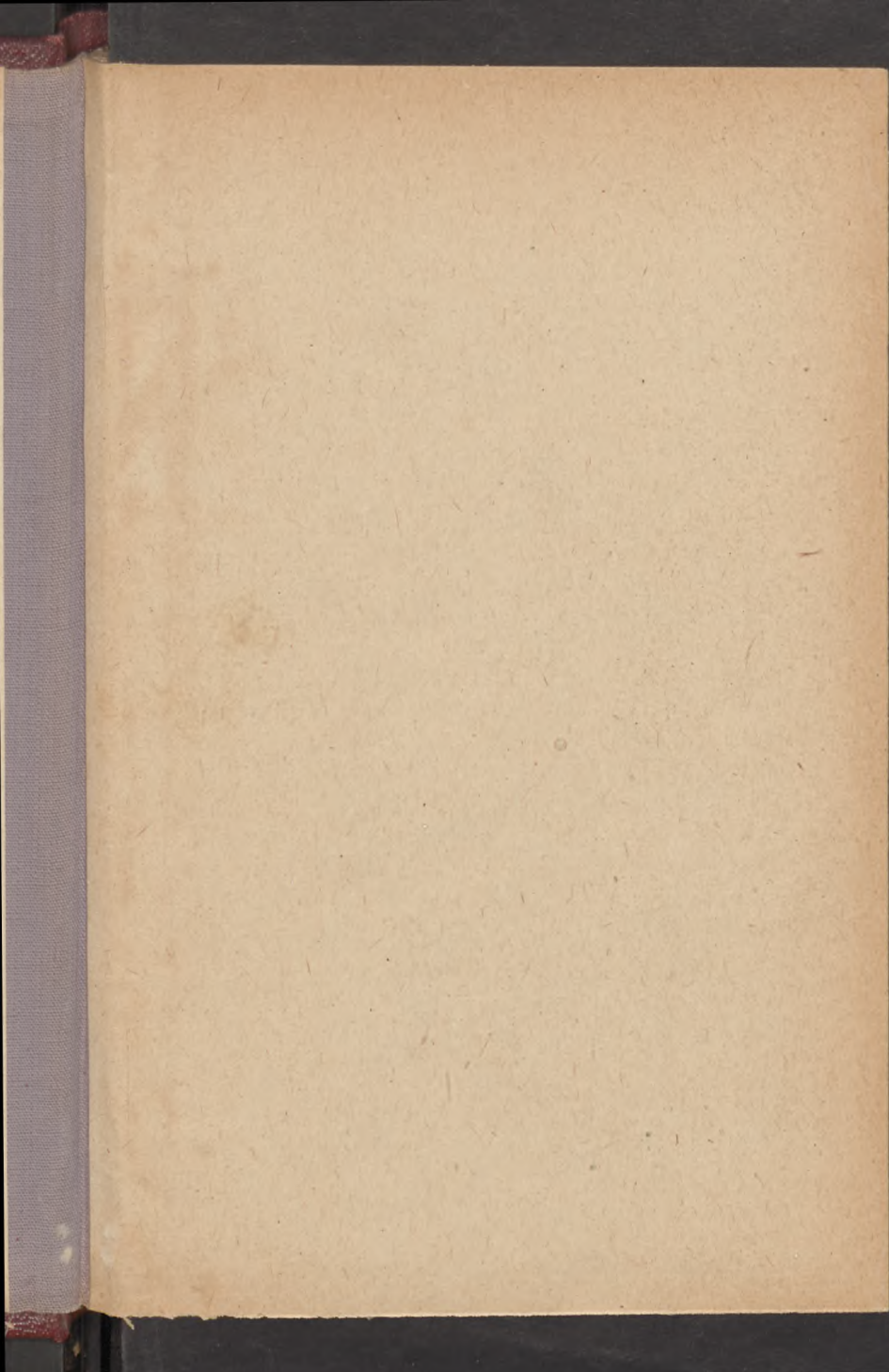
814389

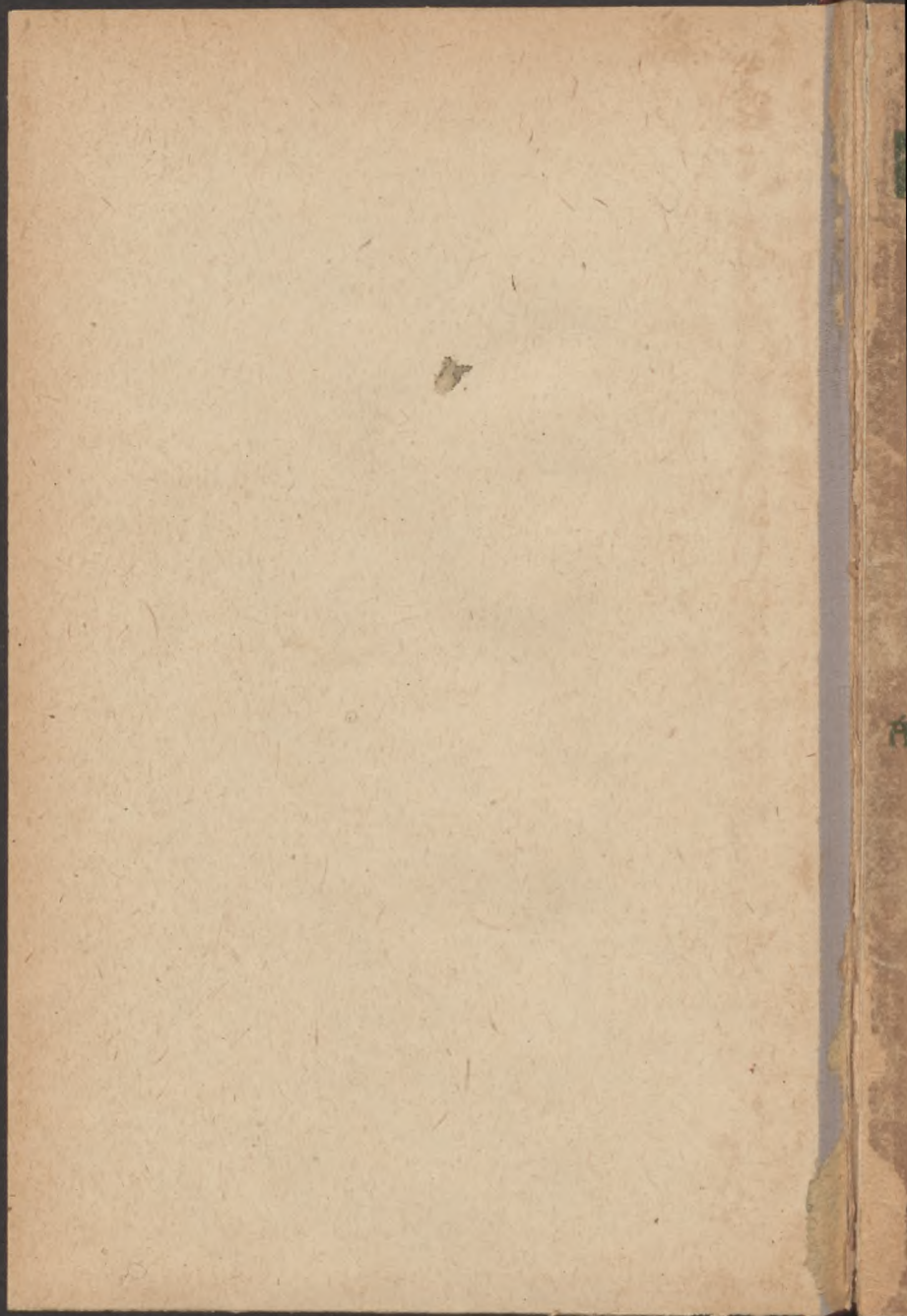
Nagy

EGY
BERLINI
LEANY

NAGY LAJOS
EGY BERLINI LEÁNY

Ára 1 K 60 f.

GALANTAI GYULA KIADÁSA BUDAPESTEN.

GALANTAI KÖNYVTÁR.

Szerkeszti: GALANTAI GYULA.

1. Karinthy Frigyes: Aki utóljára nevet	K 1.60
2. Somlyó Zoltán: Végzetes vesszörök	„ 1.20
3. H. G. Wells: Fantasztikus elbeszélés	„ 1.60
4. Anatole France: Szent Szatir — Lucifer	„ 1.20
5. Lovászy Károly: Löttyög a fejem	„ 1.20
6. „ „ Napoleon a szanatorium- ban és egyéb kabaret-dolgok	„ 1.20
7. Nagy Lajos: Egy berlini leány	„ 1.60

GALANTAI GYÜLA KIADÁSÁBAN

MEGJELENT:

Ács Klára: Asszonyember (regény a szabad-szerelemről)	2. kiadás	K	1.—
Ács Klára: Egy Don Juan kalandjai (a hódítás iskolája)		"	2.—
Brázay Emil: Ezt láttam		"	1.50
Székely Jenő: Csönd (Szép Ernő előszavával)		"	1.20
Kuttn Mátvás: Mozaikkockák (Ady Endre előszavával)		"	2.—
Peterdi Andor: Katonák		"	—60
Lovászy Károly: Butapest (kabaret dolgok)		"	1.20
" " Pfujságok és Pfujságírók		"	—60
Halmi József: A pesti front		"	1.—
Kadosa József: Béke		"	1.—
" " A gyönyör (Gul szerelme)		"	1.60
Juhász Árpád: Köszöntés messziről		"	1.20
Miskolczi H.: Pofember		"	3.—
Tóth Jolán versei: A láthatatlan piramis		"	3.—
Fehér Olga: Asszonyvándorlás a harctérre (jegyzetek a szomorú időkben)		"	2.—
Róbert Oszkár: Az élet, a lánchíd		"	4.—
Weisz Dr.: Kodex Hamurabbi és bibliai törvényhozás		"	2.—
Ság Dr.: A fogak és azok ápolása		"	—40
Benedek S.: Száraz kenyér (monolog)		"	—20
" " Parvenü mama (monolog)		"	—20
Francia négyes magyarázata		"	—30

GALANTAI KÖNYVTÁR.

EGY
BERLINI LEÁNY

IRTA

NAGY LAJOS

GALANTAI GYULA KIADÁSA BUDAPESTEN
1917.

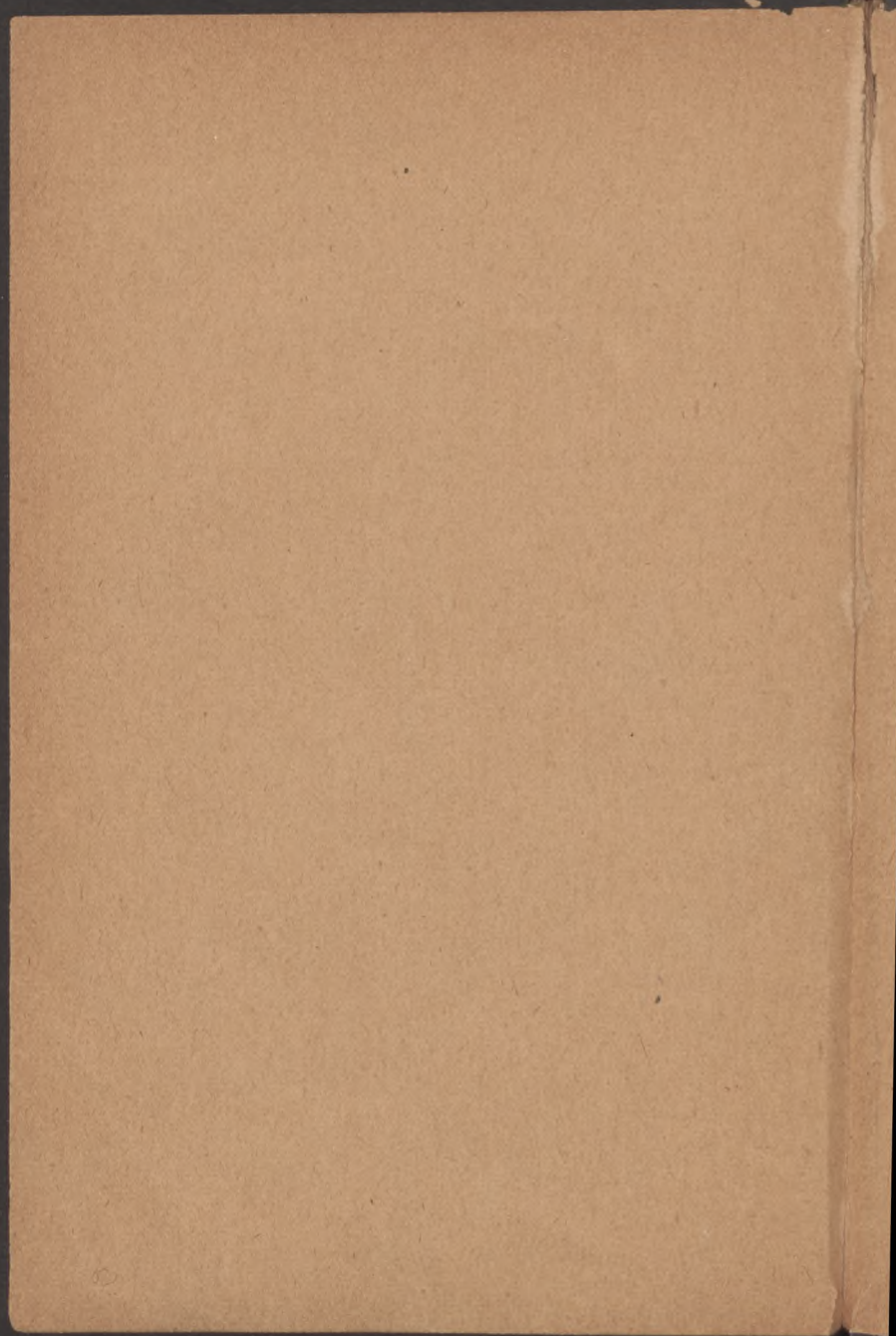
814.389
Országos Széchényi Könyvtár
Leltári szám:

V633-10.372/1965

Egy berlini leány

Ezerkilencszáztizenhárom őszén rovom e sorokat. Körülbelül öt esztendő s az a történet, amelynek leginkább a magam kedvéért, egyszerű emléket állítok. Most, ahogy elsimogatom emlékezésemben a történet részleteit, úgy érzem, hogy kissé érzelmes, kissé gyermekies lesz majd, amit írok. Én szeretem, hogy ez így van. Nem szándékozom kedves emlékeimet megbántani az idősebbé vált ember álságos fölényével, sem az írásban — sajnos — gyakorlottnak rutinnosságával. Nem a mai értelmemmel akarok vájkálni az én szent apróságaimban, hanem egyszerűen mintegy a két testi kezemmel akarom letenni erre a fehér papirosra az öt év előtti szívemet. Az én akkori meleg, boldogságosan szenvedő szívemet. Szeretem a szívemet és a mai szívem is csaknem ugyanaz, mint a régi. Én még ma is tudnék fogócskát játszani, fürdőzés közben társaimat a víz alá buktatni — nem nagyon, csak egy kicsit — és gyerekes csinyeket követni el még az utcán is, akár csak öt esztendővel ezelőtt s akár csak gimnázista koromban. És én ennek nagyon örülök, talán nincs is egyéb, aminek még örülhetnék. És ez a szívem miatt van . . . Én még ma is olyan teljes és romantikus és isteni odaadással és megsemmisüléssel és új életre keléssel

tudok szeretni egy nőt, mint régen és senki énnálam r jongóbban nem szerethet, soha a világon nem is szeretett, sem Romeo, sem a lovagok, akik a nőért feláldozták az életüket. Ez az én szívem! És milyen kár, hogy akár ma is haszontalanul lobog el az én szívem lángja és nincs senki, aki mellém állván úgy melegedjék a tűzénél, mint meztelen kis gyermekek a kályha izzó parazsa mellett, kinyujtván feléje a karjukat és szétágaztatván apró ujjukat...

*

Egy júniusi vasárnapon kalandvadászatra készülünk, én és a barátom. Mindennapos dolgunk volt akkor, hogy színes és nagy reményekkel kutattuk, űztük és csábitottuk a szép és szemre kedves leánykákat és vártuk, hogy mikor is érkezik el, istenem, akiben nem csalatkoznánk. Sok időt töltöttünk így el, epedőn lesve egy-egy mosolyra, néhány barátságos szóra és bus kincsül hordoztuk szívünkben a vágyat, melynél szentebb nem volt soha. És — bár kegyetlen volt hozzánk a sors — boldogabbul mi nem cselekedhattunk. Bölcsék voltunk — mondhatnám nyugodt értelemmel is — hogy sem silányul törekvő munka, sem tanulás, sem olvasás el nem kerített bennünket attól, ami dicsősége az embernek, a természetnek, ami a vér zengése, ami élet.

Azon a vasárnapon, amelyről szólok, már kora délután, ebéd után találkoztam a barátommal az Abbázia-kávéházban. A terraszon ültünk, megfeketéztünk, elszittunk egy-egy trabukót és készülődtünk. Megbeszéltük a programot, mert tudván ügyünk komolyságát, program szerint is cselekedtünk. Háromig olvasgatjuk a lapokat, háromkor indulunk

a ligetbe — így szólt a program bevezetése. Először a bódék, körhinták sokadalmában sétálunk, azután elnézünk a tó környékére is — átvágva a „Weingruber“ előtti sétányon — a Stefánia-utra, esetleg a Közlekedési-Múzeum felé. Eddig szól a program, tovább nem, mert eddig majd csak lesz valami eredménye kutatásainknak. Szép lassan őgyelgünk, ügyesen fürkészünk, tüzeljük egymást, ahogy illik hozzánk, örök nagy gyermekekhez.

Csendesen üldögéltünk háromig. Kissé fáradtak voltunk, emésztett bennünket a sok vágy és a sok szhajtság. Fáradtságunkban azután némi bus reménytelenséggel gondoltunk az egész délutánra és az estére. Ha mégis pár nélkül maradunk!...

Három órakor felkapaszkodtunk egy omnibusz tetejére és döcögöttünk a liget felé. Szép napos idő volt, jó meleg, talán túlmeleg is. Már — ritkásan — ballagtak az emberek kifelé az Andrássy-uton, magányosak, apák és anyák a gyermekeikkel, párok karonfogva, ünnepi ruhás cselédek egyesével meg csoportosan egymásba akaszkodva. Nagyjában vidámak voltak az arcok, mindenki várt még ma valamit.

Mellettünk az omnibusztetőn három cselédleány állt, nevetgéltek, csacsкасágokat beszéltek.

— Ni, azok már jól jártak — mondta valamelyik, két leányra mutatva, akik egy-egy baka karján tartottak befelé a ligetből. Ezt mondta a leány és kacagott. Mind a hárman arrafelé néztek, kihajoltak a tető korlátján, az egyik — a legigénytelenebb köztük, kissé sápadt és szomorú arcú — azt mondta: no'iszen...

... Enyhe szél fujdogált az arcunkba, bár illat-
talan és prózai, míg a fásabb helyekre nem értünk,

ahol a vadgesztenye- és akácfavirág illata lágyan meg-megsimogatta az érzékeinket.

— Ennek meg má' kettő is van! — kezdte megint ugyanaz a cseléd és most egy természetes, nagymellű, sokszoknyás néemberre mutatott, aki mellett jobbról-balról egy-egy mesterlegényforma baktatott, egyik a kezében piros rózsákat tartott.

— Magának is akad még ma — szólt hozzá a barátom.

— Köll a fenének — mondta a leány ostoba és hazug daccal, amiért azután a barátom nem szólt többet hozzá, hanem felém fordult és halkán beszélgettünk.

— Nem csunya ez az innenső.

— Nem is szép — mondtam, csak úgy... fitymálva.

— Végig mennél te ilyenkor nappal az utcán egy cseléddel?

— Hát persze, ha szép és tiszta

— Hátha ismerősökkel találkoznál?

— Akkor találkoznék.

— Mit szólnának?

— Az az ő gondjuk.

— Mégis kellemetlen volna.

— Lehet... De a vége bizonyosan nagyon kellemes volna.

— No, nem olyan egyszerű a dolog... Az embert megszólják... Mégis furcsa... Az ember függ másoktól... Hátha az anyáddal találkoznál... vagy a nővéreddel, vagy a főnököddel... vagy leány vagy asszony ismerősöddel...

— Eh! Hátha az orrom vére eleredne, hátha a cimtábla a fejemre esne, hátha ez meg az lenne!...

Nem mondom én senki másnak, hogy menjen végig egy csinos cselédlánnyal az utcán. De én végigmennék!

A barátom még ellentmondott és így vitalkoztunk a dologról meg más efféléről.

*

A ligetben már sűrűn gomolyogtak az emberek. Sok-sok leányt láttunk, csunyákat, formátlanokat igen plebejus színűeket. Szegény, ócska teremtések voltak az ünneplő ruháikba felöltözve, kimosdva, felcicómázva és csendes örömmel járkáltak, nevetgéltek, néha kacagtak is.

Födetlen fejű cselédek, meg kalapos leányok, legények és katonák között járkáltunk föl-alá, néha odanéztünk egy-egy körhintához, ahol zajosan, tarkán folyt már a mulatság... Ha nagyritkán szép nőt láttunk, az valami uribb fajta, fehérképű és finomszoknyás volt, férfival, bizonyára a férjével, vagy a fivérével, vagy a szeretőjével.

— Látod? — mondtam a barátomnak. Látod, mennyi csunya nő. Milyen szomorú látvány.

— Mintha csak a söpredéke jönne ide.

— Bizony úgy van. Csak a söpredéke jött ide. A népnek szegény, csunya lányai vannak itt. A szépek, akik termettek a nép nyomoruságos soraiban, már ki vannak válogalva. Azokat már fölszitta magába a felsőbb réteg. A felsőbb réteg mindenét fölszivja a népnek. Ahogy a munkája eredményét, úgy a nőit is... A szép nők, akik ma innen hiányzanak, holott itt kellene sétálniok egy-egy erős legény karján, egyszerű tiszta ruhában, munka után örülve a pihenésnek — most egy-egy ur oldalán uzsonnáznak a

Hüvösvölgyben, vagy kocsiznak a Stefánia-uton, vagy valahol a Nagymező-utcában az orfeum táján parfümös és selymes szobában alusszák nappali álmu-
kat...

— Bakát, azt látni szépet — mondta a barátom és egy feszes, barnaképű fiura mutatott, akinek pompásan szabályos és erős teste volt.

— Hisz mondom. Lám mondom... Férfi csak akad szép azok sorában is, akik nyomoruságosan élnek, de a nő, az hamar kiválik onnan... Ez a legfájdalmasabb kiszipolyozása a népnek. Nekem ez fáj legjobban... Mert az övék a szép nő, az övék, még inkább az övék, mint a munkájuk gyümölcse. És elveszik tőlük. S milyen könnyű szerrel, milyen játszva veszik el... S milyen kedvvel megy a nő milyen vidáman tagad meg mindent, mindent...

Egy kedves teltképű leánykát láttunk egy másik kalimpolyogni a tömegben... Felénk tartottunk, mellettük mentünk, néztük őket, mosolyogtunk rájuk, de ők elfordultak és sietni kezdtek... Elmaradtunk... Még nem voltunk benne a kellő küzdelmes tempóban. Még szerények, lomhák, könnyen elriadók voltunk...

Igy jártunk, kerestünk, próbálgattunk, de hiába... Odább mentünk.

Jártunk a „Weingruber“ tájékán, a szigeten, sétáltunk a Stefánia-uton — itt már csak nézelődtünk, bámultuk a sok szép kocsizó, sétáló nőt... Fáradtak, porosak voltunk és szomorúak. Elszomorított bennünket a korzó... A gazdagságot, a pompát, a szépséget láttuk mi, szegényen, gyalog, olcsó zsákmányért tülekedve és hasztalan tülekedve... Lassan,

busan baktattunk egymás mellett és a hosszú esti elmélyedéseink, ahogy alkonyodni kezdett, már előrevetették árnyékukat megzaklatott lelkünkre.

*

Befelé mentünk a városba az Andrassy-uton, fél-nyolc óra tájban. Özönével jártak a nők. A szépeket megnéztük, meg is fordultunk utánuk és vágyunk nehéz, fájdalmas sóhajban szállt a büszke testek felé. Föl-alá jártunk a lámpafényes, gyorsmozgású áradatban, nézdegéltünk, ágáltunk, nem hagytuk még magunkat, nem birtunk még elszakadni a reményünktől.

Egy szőke nő sietett el mellettünk. Alig vettem észre. Mikor már elhaladt, akkor villant a tudatomba, hogy szép az arca, kíváncsian a teste. Megfordultunk. Hat-hét lépésnyire haladt már. Mutattam a barátomnak. Csinos — felelt a tekintetével.

Csak álltunk és bámultunk utána. Egy percre nem láttuk az embertömegtől. Utána menjünk? — kérdezte a barátom, bizonyosan azért, mert akkor éppen nem láttuk. Menjünk! — szántam el magamat... De aztán tanakodtunk, hogy talán mégse érdemes, nagyon uri, így az utcán nem fog velünk szóba állani. Hátrább is maradtunk, de megint csak nekirugaszkodtunk... Közvetlenül mögöttem lépdeltünk. Előbb csak úgy egymáshoz beszélünk, hogy „nézd milyen fess“, „kár, hogy úgy siet“ meg, hogy „látod, milyen szigorú“, „no, mosolyogjon már egy kicsit“ — meg efféléket mondogattunk. Előre nézett, ment, nem mosolygott. A barátom megemelte a kalapját és nyugodt hangan köszöntötte, de hirtelen és határozottan.

— Nem tudok magyarul — mondta a leány — németül.

Németül feleltünk és megindult a beszélgetés.

*

Kedves zavarral mondta a leány, hogy nem tud magyarul s azután kérdéseinkre, hogy hol volt, most ugy-e hazamegy, merre lakik — egyenesen, egyszerűen felelt. Természetesnek találta a kérdéseinket, az érdeklődésünket és szívesen felelt. Nem volt ostoba, nem mondta, hogy mi közünk hozzá, se más ilyen olcsó és gyűlöletesen ostoba gorombaságokat nem mondott.

A Bajza-utcában lakott, de a Bajza-utcahoz érve nem fordultunk le az Andrássy-utról, hanem mentünk tovább, kifelé a liget felé. Középen a leány, jobbról-balról én és a barátom. Beszéltünk sok mindenfélét, úgy akármit, ami éppen eszünkbe jutott, sokat nevettünk, kedveskedők és bolondosak voltunk. A leány jól mulatott...

Én lopva kissé el-elmaradtam és vizsgáltam, hogy milyen a teste. Pompás huson feküdt a fekete alj, hullámozására fölujjongtam a lelkemben.

Megkérdeztük, hogy mindennap erre szokott-e járni s midőn azt mondta, hogy nem, kérdeztük, hogy merre szokott járni és mely időben, szóval mikor látjuk ismét.

— Majd megbeszéljük — mondta.

— Menjünk a Stefánia-utra egy kicsit sétálni — indítványoztuk.

— Sajnos, kevés időm van. Kilencre otthon kell lennem.

A retiküljéből elővett egy kis arany órát és aggodalmasan nézte az időt.

— Már fél kilenc — ijedt fel.

— Nem baj — mondtuk mi. — Egy kicsit késni fog...

— No, nem baj — mondta utánunk...

A hűs, szellős uton sétáltunk, összébb huzódunk, néha kissé elhallgattunk és enyhén fájdalmas hangulatoknak adtuk át magunkat... vagy talán csak akarva tereltük magunkat ilyen hangulatok felé. Engem kötött valami feszült érzés, valami szükséges, de bántó kajánság... e percekben fájdalmas különbözőségeket éreztem meg gyönyörű képzelmek és a mindenkori valóság között.

Belefűztem karomat a leány karjába, a leány nem ellenkezett. Kissé magamhoz szoritottam a karját — kellemes, ruganyos volt a hus játéka — ő vissza-szorított. Jól esett ez a gyöngéd engedékenység. Finom és okos magaviseletnek éreztem s az értelmekkel is annak ítélt. Megkérdeztem a nevét.

— Grete, — mondta ő.

— Bécsi?

— Nem, berlini.

— Grete, ez nagyon szép név. Szeretem a németeket, különösen a német leányokat... A magyarok különben nem szeretik a németeket. A franciákat szeretik, azt hiszik, hogy ők hasonlítanak a franciákhoz. „A magyar szellem és temperamentum inkább rokona a franciának“. Ez egyike azoknak az ostobaságoknak, melyek a magyar levegőben keringenek.

A barátom is belekarolt a leányba. Most ő beszélt. Nem figyeltem rá. Később megütötte a fületem, hogy olvasmányokról diskurálnak. Most olvasta el Grete a „Dorian Gray arcképét“. Nagyon tetszett neki, — felelte a barátom kérdésére. Csak valamit nem ért

belőle. A barátom — a csacsi — elkezdett magyarázgatni. Nem régiben olvasta Grete a „Tagebuch einer Verlorenen“ című könyvet. Még egyéb könyveket is említett, melyeket éppen akkortájt olvasott. Ugy látszik, hogy leginkább azért hozta őket szóba, mert ezek mind szexuális tartalmu írások voltak és ő szívesen közeledett már az örök tűzhöz e diskurzussal is, meg egy kissé dicsekedett is, hogy ő mennyire szabadszellemű, minden női prűdéria nélküli. Ahogy így mesélt Grete a könyvekről, azok témáiról, kissé csacska és tulzó volt, de annál kedvesebb volt nekem.

Én nem is igen figyeltem rá, magamhoz akartam vonni a beszélgetést. Elővettem a zsebemből pár papírszalagot, amit még délután vásároltam a körhintánál és azzal gyerekeskedtem. Félig tudatosan, félig pajzán örömben. Elhajítottam a korongot, az gyorsan és messze röpült, a szalag kinyult és fennakadt egy faágon s a szél lobogtatta. Azután hátramaradtam, Grete felé dobtam egy másik korongot, a szalag a kalapjába akadt és hosszan, kigyósan lengett utána. Ő hátrafordult, kacagott, megfogta kezével a szalagot és úgy lobogtatta . . . Odamentem hozzá, a szalagot nyakába akasztottam és tréfásan huztam, mintha fojtogatnám őt. Sötét és néptelen helyeken is jártunk, Grete jött velünk aggodalom nélkül és én e percekben már imádtam őt a tisztaságért, hogy bizott — bennem.

Ültünk egy padon is, szépen hallgattunk, én a képemmel simogattam a Grete vállát és szívtam a kebléről a blúza és a teste illatát. Grete elmélyedt magába, távolságokba nézett és sóhajtott. Sóhajtott,

mert ott körülöttünk homály volt, fény és zaj nem korbácsolták az érzékeit és ahogy így egy kevésbé magára eszmélhetett, hazaszállt a gondolata. O, bizonyos, hogyha valaki messze idegenben sóhajt, hazaszáll a gondolata. Nem honvágy ez, hanem öntudatlan emlékezés a gyermekkorunkra és arra, hogy egyáltalán születünk és hogy meg fogunk halni. Ezért sóhajtunk, ezért bus, hogy haza gondolunk... Azután fölriadt Grete, hogy már nagyon késő van, mi lesz otthon, már mennie kell... Fölálltunk, hazafelé indultunk.

Elgondoltam azután, hogy marasztalnunk kell, nem szabad könnyen kiengednünk a kezeink közül már most sem. Hátha még ma egészen a miénk... az enyém lesz?... Kajánul panaszkodtam, hogy nagyon éhes vagyok, megkérdeztem, hogy vacsorázott-e és meginvitáltam.

— Nem, nem, a világért sem, már késő van, már régen otthon kellene lennem.

— Csupán negyedóra az egész, itt a közelben van egy vendéglő, az a kis idő már nem számít. Ugyis elkészt már, ha szólnak, most már mindegy.

*

Elmentünk vacsorázni a „Kéményseprőbe“. Grete kissé szabódva és félénken jött be velünk a kerti vendéglőbe. Kevesen ültek az asztaloknál, megnéztek bennünket, — bizonyosan már tulsokat gondoltak... Egy félrébb eső asztalhoz ültünk. Megkérdeztük Gretet, hogy mit parancsol. Ő mindent ránk bízott. Meghozattuk a husokat és sört rendeltünk korsóval. Grete keveset evett, nagyon szerény volt, kuglert is csak egyet vett. Spórolt nekünk... A sörét

nem itta ki, azt mondta, hogy rossz. Münchenben sokkal jobb sört ihatik az ember. Egy-egy falat hust nyujtott nekünk a saját villáján, a szánkhoz...

Kissé hűs, mégis teljesen nyárias, jóságos hangulatu volt az éjszaka. A kert közepén egy zöldkorlátu emelvényen cigányok játszottak. Lassan, álmosan játszottak, de hirtelenében így a lassu és álmos tempóban is felhangzott a vonóik alól egy tüzes, déli pompájú melódia, egy spanyol-dal. A hűs kertben — szinte komor helyen — ahogy föllobogtak ennek a dalnak a hangjai, úgy tűnt fel nekem, mintha távol lobogó hatalmas tüzet látnék és vad gyönyörűvölteseket hallanék... Egy téli mulatóban hallottam esténként ezt a dalt és láttam táncolni rá egy trikós nőt, akinek a lábait soha el nem feledem... A vérem most is fölforrt... Minden, ami spanyol — dalok, színek, arcok, ruha, a spanyol tánc, a zengő spanyol szavak — ujjongó hangulatra gyujtanak. Színes, nagy vágyakat ráznak föl a lelkekben, melyeknek széles szárnyalása földalmasan ütközik kemény valóságokba.

... Kináltuk még Gretet kuglerrel, már nem akart enni. Indítványoztuk, hogy igyunk bort. A világot sem akart bort inni. Kár — gondoltam. Kár, mert mámorossá kellene tennünk.

Vettünk neki rózsát, — a tövise megszúrta a kezemet, ezen Grete pompásan nevetett. Kináltuk cigarettával. A cigarettát elfogadta — Figarot vettünk neki — rágyujtott és füstölt... Beszélgettünk, kissé nagyokat mondtunk, adtuk a bankot, és szörnyen pózoltunk. Azután magyarul beszéltünk a barátommal, alkudtunk a leányon.

— Az utolsó a tied volt, most én vagyok soron,
— mondta a barátom.

— Igen ám, de nem lett a dologból semmi, nem számít, — feleltem én.

— Az mindegy, azért számít.

— De számít. De különben is én láttam meg...

Azután: hogy az is mindegy, ketten kerestük, de én indítványoztam, hogy menjünk utána, én szólítottam meg, stb.

Kissé aljasan érveltünk, tülekedtünk, kérleltük egymást, de mégis megegyeztünk. A barátom lemondott a nőről, mert én voltam a lobbanékonyabb. Nagyon kérleltem a barátomat, erőszakos voltam, sértegettem és fenyegettem őt. Lemondott, átengedte Gretet nekem. Talán gyengeség volt ez tőle, talán ostobaság volt, talán — még az is lehetséges — szép cselekedet volt.

Grete hallgatta a vitánkat, szószerint nem értette azt, de bizonyosan tudta, hogy miről folyik. A küzdelem alatt teljes nyugodtságot mutatott... Az enyém lett. Mosolyogtam rá, gyujtani igyekeztem a szememmel. Ő is mosolygott, kivette az ajkai közül a cigarettát és egy szippantást adott — csak nekem.

Hazafelé kéjesen lassu járással, összesimulva mentünk, pajzánkodtunk, lármáztunk, Grete gyakran csilapított bennünket, meg magát is. „Gyerekek, ez valóságos botrány” — kiáltott többször, nem komoly megrémüléssel. „Az a jó, a botrány!” — feleltünk mi... A barátomnak ép oly bolond jó kedve volt, mint nekem. Én most utáltam a barátomat, utálattal

néztem őt, amint örülten ugrált és kiabált . . . még nem voltam teljes biztosságban, még féltem tőle.

A Bajza-utcahoz érve, intettem a barátomnak, hogy maradjon el. Ő megállt, köszöntötte Gretet. Kezet fogtak, elváltak. Én még elkísértem a leányt egy kis darabon, közel a lakásához. Megálltam.

— Mikor látom? Holnap?

— Holnap.

— Hol? Mely időben?

— Itt a sarkon, este fél kilenckor.

— Én itt leszek . . . Maga bizonyosan eljön?

— Bizonyosan.

— Helyes . . . köszönöm. Most pá, a viszontlátásra holnap . . . Mielőtt azonban elválunk, meg akarom csókolni.

Lehunyta a szemét, tartotta az ajkát. Erősen szíva csókoltam, rátapasztottam az ajkaimat az ajkaira . . . Örültem és kacagtam magamban, de kajánul kacagtam és nem tudtam élvezni a csókot. Vigyáztam, ravasz akartam lenni és — megöltem a nagyszerű tény hangulatát.

*

— Milyen hajlékony volt, milyen engedelmes.

— Köszöntöttük, fogadta a köszöntésünket. Kérdeztük, felelt. Becsületesen és okosan felelt. Karon fogtuk, hagyta.

— Bizonyosan eljön a találkára. Holnap találkoztok?

— Igen . . . Bizonyosan eljön.

— Hej, berlini nő és budapesti nő, — az nagy különbség!

— Ó, ez a siralmas és szörnyen gyűlöletes város!

És szidtuk a nyomoruságos Budapestet és a budapesti nőket, szidtuk ennek a pénzetlen városnak a fullasztó prostitúcióját. Mi a nőre vágytunk s a szerelemre, nőre, aki igazán nő, és szerelemre, ami szerelem, ami férfi és nő egymás-kivánása. Nemcsak, mert pénzben szegények voltunk, hanem semmi képen nem tudta a mi szívünk elviselni, ha a nő ajándékra vagy pénzre gondolt. Egyetlenegy silány és nyomorult gondolata a nőnek meggyalázta a mi vágyunkat és a sárba hullasztotta fantáziánkat. (Én máig is megmaradtam az igazság és szépség tragikus és bus harcosának, vállaltam a sorsomat és hordozom erővel, mindenre elszánt következetességgel. Ez az írás is, mellyel életem egy részletének emelek szerény emléket, legyen egyben dicsérere egy berlini leánynak, egy különbnek, egy nőnek, aki ember, és minden dicséretével legyen egyszermind negatív vádirat minden ellen, amit én kárhózatónak tartok...) Mi ketten akkor este rajongó szavainkkal istenítettük Gretet, a nő-embert, az elsőt, akit ilyenül ismertünk, idegent és egész-mást azoktól, akiket mi naponként magunk körül látunk, ellentétését ezeknek a szomoruan pöffeszkedőknek, lelkiüreseknek, akik szépek és kíváncsiak a szemnek, de akik rabigába kötöztek, bilincseik: az ostoba és galád társadalmi rend és az önmaguk szolga-szegénysége. Ó jaj, ezek az asszonyok és leányok, házi és bolti leányok, színésznők és raffináltan prostituáltak, mind-mind ez a sok ember-szemét, akik semmi produktivitásra nem valók, akiknél a magasröptű férfi szelleme kinőtörök, akiknek tárgyakul, husznövényekül használhatók, akik csak eltartásra termettek, akiknek a lelkébe —

a gonoszra finom és kiadós talajba — el van ültetve a morál minden hazugsága. Ó jaj, ezeket kell mindenütt látnunk, ezekkel kell naponként folytatnunk lehetetlen és meddő és kínbafeszült harcainkat. Bár jók ők önmaguknak s jók ők azoknak, akikhez valók. De mi közünk nekünk a többi emberhez? Nem vagyunk mi semmiképen a helyünkön — ez a legfőbb baj — és a különb embert megöli a sok silány, elpusztul a bivalybőrűek közt az, aki nem bírja a harcot oly rutul, mint a bivalybőrűek... Néha felvidultunk, mert boldogságra és vidámságra születtünk, hiszen talán már e soram előtt dicsekedtem is, mert büszkeségre termettem, de ez csak feldekezés, tehát hazugság ez, és igaz csak a jaj!... Ó, miért nem lettünk mi berliniek, párisiak vagy londoniak! Pedig itt születtünk s ide vagyunk a kín és nyomorúság hajóköteleivel kötözve. És mindent, amit magunk körül látunk, még szeretnünk is kellene. És bizony, ha kiszörnyűködtük magunkat a saját tragikus sorsunkon, fáradtan és szomoruan mégis csak részvéttel nézünk szét magunk körül... Tehát ez az a hely, ahol mindhalálig kell élnünk és ahol halnunk kell.

*

Ébren hevertem az ágyamon. Ujra vágytam, reméltem, mint már oly sokszor. Fakadtak, nőttek, terjedtek a vágyaim, hogy ismét letarolja őket a csalódás. Vagy talán, hogy a beteljesülés dicsően szomorú halálába vesszenek? Álnok boldogságígéreteknek hittem újra Nekem ígérték a vágyaim Gretét és Grete üdvösséget, szépséget, dicsőséget ígért. Áhitottam Gretét minden érzékemmel. Parancsoltak

a vágyaim: hogy látnom kell nagyszerű, izmos természetét, simitanom kell a kezét, tapintanom kell meleg husát, szagolnom kell a haját, hallanom kell okos, aranyos fecsegését. Így kell lenni . . . Ugy lesz, ugy lesz, aludtam el

. . . Másnap fáradtan, álmosan keltem föl. Ismét nem aludtam ki magam rendesen. Nagy, komoly szenvedés volt a fölkelés. Fájdó érzésekkel néztem az új nap elé, megbánással emlékeztem az elmúltra. Gretére szeretettel gondoltam, de gyötrelmeim egyik okának is éreztem és ezért valahogyan sajnáltam is, meg — szinte mintha magam előtt láttam volna — mint rossztevőt, vádakkal illettem.

Elkésve, nyugtalanul siettem a hivatalomba. Sok munka várt rám. Elszántan, az erőimet összeszedve adtam magam a munkának. Azután küzdöttem a munkával, sokat cigarettáztam, belemerültem a munkába, a munka magába ölelt, magával vitt . . .

Egész napi nehéz elfoglaltság után fáradtan mentem este haza vacsorázni. Gretére most nyugodtan, közömbösen gondoltam. Semmi vágyam, semmi hangulatom nem volt attól, hogy rá gondoltam. Csak az eszemmel tudtam, hogy el kell hozzá mennem, szükségem van rá. Kötelességem hozzá kimenni. Kötelességem magam iránt, a testem, a lelkem iránt, meg kötelességem iránta is, várni fog, kíván engem . . . Mondom, az értelmemmel tudtam úgy, hogy el kell mennem, a fáradtságom, a petyhüdségem otthonmaradásra vonzottak. Ugy indultam el, ahogy nehéz munkára indul az ember . . . Fáj majd — éreztem — kedvesnek lennem, mosolyogva mondanom kellemes és szép bohóságokat, — mert olyan szürke és kis-

ígéretű most minden a világon ... Fáj majd — éreztem — mosolyogva támadnom, édes csalfasággal vezetnem a leányt a boldogság felé — mert most jó vagyok, ellágyult és bus hangulatu ... Fonnyadt, kihasznált volt a testem, mert keveset aludtam, sokat dolgoztam és cigarettával fütöttem magam.

Ahogy az Andrásy-uton lassu járással haladtam, sok nőt láttam, akik a liget felől jöttek befelé a városba. Néhányat nagyszerűt láttam, ezek ujak, soha nem látottak voltak, büszkék voltak, mert rám se néztek, — engem lassanként uj, vágyó, küzdeni akaró életre korbácsoltak. Kivántam a szép nőket, mindig azokat, akiket éppen láttam, Gretére nem szerettem gondolni, s ha rájárt az eszem, untam őt, mert megszokott, kiismert, elhasznált volt nekem ezek mellett az ujak mellett, akiket most pillantottam meg először, akik rám se néztek, akikre hiába vágyakoztam.

De okosan kellett cselekednem, Gretéhez ki kellett mennem.

*

Nyolc óra volt, mire a Bajza-utcahoz értem. Kissé korán érkeztem. Vártam. Egy helyben álltam és vártam. Még mindig sokan jöttek befelé a ligetből. A nők megnézték. Látták, hogy asszonyra várok. Ezért elképzelődtek az esetről — a nőknek mindig a sexualitás terein jár az eszük. Gógösen vártam, ott áltam egy helyben, tetszett nekem a helyzet. Gretére alig gondoltam. Nem is bántam volna, ha valamiért, bármiért elmentem volna, nem vártam volna meg őt ... Meguntam az állást, kezdtem föl-alá sétálni. Nyugodtan, lassu, szinte öreguras lépésekkel ... Egyik cigarettáról a másikra gyújtottam. A fáradtságom már

elmult, kedv és friss vágy öntötték el a testemet. A lábam könnyű volt, ahogy jártam, erélyesen lépkedtem, gyorsan szívtam a cigarettáimat, néha dudorásztam. Duzzadó, életerős melódiákat... Vártam. Negyedkilenc volt... Vártam. Már minduntalan változtattam a járásom tempóját és irányát. Összevissza mászkáltam ott a sarkon, bementem a Bajza-utkába is és elsétáltam egészen a házig, melyben a leány lakott... Ismét az időt néztem. Öt perc mulva fél kilenc. Már itt lehetne — gondoltam. Már untam a várakozást. Már itt kellene lennie — gondoltam minduntalan. Visszasiettem a sarokra. Valahogyan beosztom a várakozást — tervezgettem. Hányszor fogok még ide-oda sétálni és milyen tempóban. És elindultam vissza a ház felé... Még talán el sem jön — gondoltam és már bosszus voltam. A kikalkulált várakozási tervet nem tudtam betartani. Ahogy ezt észrevettem, szinte megijedtem... De mégis megbontottam a tempót is, az irányt is... Megmegálltam és néztem feszülten a ház felé, néztem a kaput, hogy mikor lép már ki rajta a leány... Néztem az ablakokat, nem néz-e ki az egyikén. Elgondoltam: ha kinézne és lesné remegőn: itt vagyok-e már, várom-e hiven, vágyón? Ha lelkendezve intene... Vagy — s ezt még inkább elképzeltem — ha lesne az ablakból és kacagna rajtam, hogy itt járok, itt várok, már félórája várok itt rá... Már nagyon nyugtalan voltam. Fájó aggodalommal néztem a kaput és az ablakokat... az ablakokat és a kaput. Hideg, merev és kegyetlen volt már a ház. Egy ablakon se nézett ki senki... A kapun kilépett egy nő. Nem ő volt. Kövér, alacsony nő. Öreges járással közeledett.

Sunyin és félelmetesen közeledett. Aggódva vizsgáltam — az arcom tüzelt, meg-megéreztem a szívem mozgását. Aggódva vizsgáltam az alacsony, kövér és rémesen sunyi asszonyt, ahogy éppen mellettem haladt el. Nem mosolyog-e gunyosan — mert még az is lehetséges! Jaj, ha rámpislant — mert minden lehetséges! Nem a leány küldte-e, hogy nézzen meg, várom-e már, nagyon várom-e már itt én, ó én ostoba... Mert minden nő gonosz — gondoltam... Feltüzelt, vágyakat és reményt vetett belém és most itt várat, nem jön, nevet rajtam... Szégyent éreztem. Már gyűlöltem is a leányt. És hogy nagyon nyugtalan és lázas és beteg voltam már, már aggódtam, már nagyon féltem saját magamtól... Három-negyed kilenc volt... de nem mehettem, várnom kellett... Elsiettem a kapuig... mintegy elszántan. Most egészen a kapuhoz menten, be is néztem rajta. Félénken... Meglepett valami nagy szégyenérzés... Tüzeltem. Nagy csapásnak éreztem, ha nem jön el a leány... Tovább vártam... Mindjárt kilenc. Ha nem jön el, megbuktam... Már megbuktam. Csuf, nagy gyalázat ért. Nem kellek neki. Szép leány, vágyom rá, nem kellek neki... Kedves és gyűlöletes leány... Rettenetesen aggódtam. Jaj, mi lesz velem, ha nem jön el. Mekkora csapás, mekkora csapás... Nem bírom el... mert rettenetes dokumentum ez magamról, az életről, az én életemről... Reszkettem. Az aggodalmam rémmé nőtt. A lelkem hurjai az elpattanásig feszültek. Küzdöttem magamért. Kezdttem segítségül hívni a mentő gondolatokat... Hátha nem jöhet. Ma nem jöhet el szegény, de majd talán holnap eljön. Hisz' tudom, hogy hol lakik...

majd eljövök holnap is és várom. Mindennap eljövök, mindennap várom, addig várom, amíg el nem jön. És akkor majd kérdőre vonom. Majd megszidom... Hátha majd tudni se akar rólam?... Már kilenc óra... Nem jött el, megbuktam. Iszonyu ez... mert soha még nőt így nem kívántam. Ó, ha eljön, kell, hogy még ma az enyém legyen. Kell, bármi történjék is!... De csak jönne már, csak jönne! Ha semmi mást nem is, csak egy biztató mosolyt adna. Legalább már jönne... E pillanatban fordult ki a kapun Grete. Reszketett körülöttem minden... Azonnal megismertem... Azonnal meglátott, sietett felém... Kedves és jóságos volt. Mosolyogva jött... Könnyedén mosolyogva fogadtam. Köszöntöttem. Szólt:

— Ugy-e, azt hitte, hogy már nem is jövök le?

— Nem. Biztosan tudtam, hogy lejön. Azért vártam... Különben nem vártam volna.

— Ne haragudjon. Nem jöhettem előbb... Sajnálom, hogy így megvárakoztattam... Szép, hogy várt... már nagyon aggódtam, hogy nem találom itt...

*

A környékbeli kis fás, homályos, utcákon a Déli-báb-utcán, a Munkácsy-utcán, Bulyovszky-utcán sétáltunk.

— Háromnegyed tízre otthon kell lennem — mondta a leány.

Nem sajnálkoztam a leány előtt, hogy későn jött, azon sem, hogy hamar haza fog menni. Lezajlott nagy aggodalmamból semmit sem árultam el. Könnyed és vidám akartam lenni és az tudtam lenni. Nem

azért, merthogy erős voltam — inkább nagyon gyenge voltam én ezen a napon — hanem mert már boldog voltam, hogy ő eljött.

Karon fogtam, meg átkaroltam a derekát, meg is csókoltam, ő is megcsókolt engem — senkit nem láttunk az utcában.

Megkérdeztem, nem volt-e baj, hogy az este későn ment haza. — Nem — mondta. Valami kis ügyességgel elsimitotta a dolgot.

Friss volt a levegő, kellemesen éreztük a fák illatát, jóságos volt a csend és a homály. Buzdított, csábított bennünket az este... Összesimultunk jóakarón, egy kicsit zavartak voltunk. Ezt én tisztán megéreztem és talán emiatt volt, hogy — szinte együgyűen — adatokat mondtam magamról. Mintha tudatosan így akartam volna egymás jóismerőseivé tenni magunkat... Azután ő is így beszélt.

Grete Warnoff a neve. Hogy szláv név — ezt nem is igen tudta. Azaz erre soha nem gondolt. Huszorthárom éves. Nevelőnő két gyermek mellett. Az egyik fiú, a másik leány. Tizévesek, ikrek. Kis husos gyerekek, egészségesek, kicsattanó képűek, nagyon okosak és nagyon kedvesek, ő úgy szereti őket, mintha a saját gyermekei lennének. Ha látnám, én is megszeretném őket. Különösen a kis leány kedves — ilyen korban a leánykák már kedvesebbek, mint a fiúk... De néha rosszak és gorombák a gyerekek. Ő már sirt is, amikor nagyon megbántották. Nagyon meg tudja ám bántani egy ilyen gyermek az embert, ha az ember idegen! Akárcsak egy nagy... De a gyerekek jószívűek, csakhamar megbánják a cselekedetüket és okosan engesztelik őt. És ő mindig

megbocsát nekik, még kacag is a végén, nem tud az édes kis kölykökre haragudni...

A gyermekek apja dúsgazdag bankár. Az anya szép, fess asszony, de kellemetlen modoru, erőszakos, sokszor goromba. Még mindenhol jobban bántak vele, mint itt... Az urral nincs baj, bár nem szép tőle, hogy soha egy szóra sem méltatja őt. Hanem az asszony!... Grete most van először Magyarországon, pár hónapja, hogy itt van. Azelőtt egy évet Franciaországban töltött... Nem szeret itt lenni. Itt a nevelőnő csaknem cseléd, Franciaországban a cseléd is családtag. Nem szereti a pesti embereket... De a gyerekek, a két kis neveltje, azok édesek, aranyosak és oly okosak. „Képzelve csak, a multkor az Editke, a kis leány... stb...”

Én is megmondtam Gretének a nevemet, hogy mi a foglalkozásom, hogy hány éves vagyok... Panaszkodtam is — amit kár volt tennem, azaz, ha véletlenül nem is vált káromra, ezt nem lett volna szabad tennem. Kiestem a szerepből, melyet minden nő körül legyeskedő férfinak játszania kell. Panaszkodtam arról is — bizony felette naiv eset! — hogy kevés pénzt keresek, hogy itt Budapesten a magamféle ember mind keveset keres, az élet meg nagyon drága. Az emberek itt általában többet költenek, mint amennyit keresnek. Hogy miből, azt szinte lehetlenség kitudni róluk... Egyszer voltam Berlinben egy hétig. Ugyanakkor Münchenben is, Bécsben is. München kedves város!... Milyen átkozott esete az embernek: kimenni Párisba hat hétre és már-már aklimatizálódni, már a külsőségekben is Párishoz finomodni, mint langyos vízben fürödni az

emberek simaságában, mind abban a legbelsőbb lényegnél is dicsőbb mezben, ami a kultúra — s akkor istenverte módon visszajönni.

Mondtam, hogy a szüleimnél lakom. Szeretnék külön lakni, de még nem lehet. Nem való már ilyen korban — huszonötéztendő voltam akkor — hogy a fiu a szüleinél lakjék. A szülők mindig gyerekek akarják tudni a gyermeküket. Az a gyámkodás, az a nemértő szemfülesség elviselhetetlen. Nálunk is ott-hon így meg úgy van...

Azután észrevettem, hogy fecsegek, magamról tulságos bizalmas és ostoba közlékenységgel beszélek, s alapjában véve unalmas vagyok és a leányt így el is hanyagolom. Ettől kezdve tréfálkoztam, cirógattam őt, apróságokkal játszi módon bosszantottam. Elvettem a retiküljét, kinyitottam, megnéztem, hogy mi van benne. Egy zsebkendő, két kis kulcs, egy pénztárca és egy kis arany óra voltak benne. Kedves apróságok, mert az övéi voltak, magukon hordozták édes kezének száz és száz érintését... Grete mosolygott és úgy tett, mintha félne, hogy jaj valami titkot találok a retikülben, valamit, amit nem szabad látnom... Hogy az óra a szeme elé került, mindjárt meg is nézte. Féltiz volt az idő. Forduljunk vissza — mondta. Az Aréna-út táján jártunk a Délibáb-utcában... A zsebkendőjét megszagoltam, jó parfümillata volt. Gyöngyvirág — mondta. A kezei, a keble is ilyen illatot árasztottak... Pajkos fesztelenséggel felnyitottam a tárcáját is — egy papír-huszkoronás és némi ezüst- és aprópénz volt benne. Juj milyen sok pénze van — csodálkoztam — és kacagtunk mind a ketten... Különben bármit mondtunk

— én, vagy ő — mindig kacagtunk ... Azután faggattam őt:

— Mikor lehetünk együtt hosszabb időre? ... Gyönyörűség magával együtt lenni.

— Nem tudom ... talán a jövő héten.

— Jaj, ne mondja azt. A jövő héten ... Az rettenetesen soká lesz. Nem bírom ki ... Előbb ... Talán előbb is lehetne ... Én legjobban szeretném, ha már ma együtt maradnánk ... akár éjfélig, akár reggelig ... vagy örökre ...

— Örökre?

— No nem ... hanem nagyon-nagyon soká, addig, amíg fiatalok leszünk ... Már ma együtt kellene maradnunk.

— De nem lehet ám ...

— És ezt ilyen vidáman mondja? ... Talán csak nem örül neki?

— Nem. Sajnálom.

— Hát talán mégis lehetséges lenne előbb ... Együtt töltjük el majd az egész estét, vagy talán az egész éjszakát ... és maga a feleségem lesz ...

— Nem hiszem, hogy előbb lehetne, mint a jövő héten ... De nem baj. Legalább jobban fog engem kívánni.

— Nem — nem ... Jobban már nem lehet magát kívánnom: Lehet előbb is ... igen kell ... Kár a gyönyört egy perccel is elodázní ... Akarom, hogy az enyém legyen, akarom, hogy már holnap az enyém legyen. Bárhogyan, bárhol, akár nappal, akár este, akár éjjel, bármily akadályokon keresztül, de akarom, hogy az enyém legyen.

— Hát holnap. Jó ... holnap ... Egy módon lehetséges. Holnap este a Vígsházban a „Nach-

tasyt" játszá. Bejelentem, hogy el akarok menni a színházba, váltatok magamnak jegyet, meg is mutatom nekik a jegyet és akkor elengednek ... Jöjjön velem maga is a színházba.

A berlini Deutsches Theater társulata játszott akkor a Vigszínházban, a következő napra — szombatra — Gorkij Maxim Éjjeli szállása volt előadásra kitűzve.

— Helyes ... Pompás ... együtt megyünk a színházba, megnézzük az Éjjeli szállást ... Láttá már?

— Még nem. De olvastam. Nagyon szeretném látni. Tudom, hogy kitűnően játszá.

— Én nem láttam még, de sokszor olvastam. Tehát elmegyünk együtt ... ámbár ... nem egészen jól van ez így. Tudja ... a mi éjszakánkhoz nem alkalmas előjáték az éjjeli szállás.

— Ez bizony igaz. De nem lehet máskép tenni. Legfeljebb nem megyünk el a színházba ... Pedig ... mégis muszáj elmennem, ha otthon azt mondom, hogy elmegyek ... meg ha már a jegyet is megveszem.

— Tehát egyedül fog menni a színházba. Előadás után majd találkozunk. Megvárom a színháznál. Én nem mehetek ... semmiképen nem mehetek. Az a sötét hangulat megszáll és órákig a hatalmában tart. Egyedül kell mennie ...

*

Jóval az előadás vége előtt érkeztem a színházhoz. Türelmesen vártam. Nem szívesen vártam, nem néztem tüzes nagy vágyakkal az esténk elé, nem reméltem nagyszerű hangulatokat. A nő az enyém, ezt biztosnak tudtam, és ezért úgy éreztem, mintha

már az enyém is lett volna. Egy nőhódítási eset, melynek a vége siker, — ez épen elég nekem. Más nem kell . . . Mintha szerettem volna elmenni.

A színház nyitott kapuin emberek jöttek ki. Egyegy, kettő-kettő . . . szünet következett, majd megint néhányan, azután egymás után sokan jöttek ki a kapukon. Csakhamar sűrű emberáradat kezdett ömleni az ajtókon át ki az utcára. Feketén nyüzsgő férfiak és színes tipű nő kavarodásában óvatosan kutattam Gretét. Ide-oda néztem, sehol nem láttam. Sok nő jött ki a színházból, kendősek, némelyek kalapban, egyesével, többesben, férfiakkal, — mindenfelé futtattam a tekintetemet, a magányosokat kémleltem, Gretét nem találtam. Némelyiket Gretének véltem, erősebben szemügyre vettem, siettem feléje, nem ő volt . . . Egyszerre hirtelen kifogyott az ár. Egy-két ember sietett még ki az ajtókon, azután senki. Mindjárt is sötét lett odabenn, a szolgák már kezdték az ajtókat zárni . . . Grete nem volt. Nem bántam. Csak azután, ahogy elgondoltam, bosszantott, hogy majd nagyon unalmas lesz az este. Mert mégis, most már sehová nem tudok elmenni, meg elaludni sem tudok majd hamarosan . . . De nem bántam. Ugy gondoltam, hogy vagy nem jöhetett el, vagy nem láttuk meg egymást . . . Ha itt volt, akkor én vagyok az oka, hogy nem találkoztunk. Lám, milyen ostoba is vagyok, így tűzni ki találkát. Még az út-oldalt sem állapítottam meg. Még azt se, hogy a színház melyik oldalán várom. Igazán nevetséges . . . Pedig itt volt. Olyan leány, hogyha azt mondta: biztosan itt lesz, hát akkor itt is volt . . . Egy gondolatom villant . . . és elkezdtem

sietni a Lipót-köruton a nyugati pályaudvar felé... Csakhamar megpillantottam Gretét, szembejött velem. Aggodalmasan nézett előre a színház felé. Láttam, hogy már visszafelé siet, az első haragja elmúlt és most már küzd, hogy még megtalálja. Ággódott és törtetett előre, aggodott miattam és küzdött értem. És végtelenül szerettem őt most, éreztem, hogy ő édes és jó. Előre nézett a színház felé, mellettem elsietett és nem látott meg. Tüzelő arcával, elegáns sötét zöld ruhájában pompás látvány volt. Duzzadók, büszkék voltak az idomai és nagyon sikkes a járása. Előbb már féltem néha, hogy hátha mégsem olyan szép, hátha hibái vannak, talán idomtalan a járása... és akkor vége mindennek. De pompás volt. Gyönyörű volt. Néztem, hagytam sietni, azután utána futottam... Kacagva szólitottam meg... Lassan oszlott el az aggodalma. Úgy gondolom, nagyon vádolt magában, hogy elkéstem, hanyag voltam, vagy ügyetlen voltam, nem törtem magam érte...

Vendéglőbe mentünk, vacsoráztunk és bort ittunk.

*

- Szomorú darab ez az „Éjjeli szállás” — mondta.
- Bizony szomorú és nagyszerű.
- Sirtam is.

Ezt nagyon komoly hangon mondta, merengve és visszaemlékezve. De mindjárt utána mosolygott és felkacagott:

— Csak most értettem meg tisztán. Amikor olvastam, alig tudtam eligazodni azon a sok orosz néven.

— Ó te kis csacsi!

— Ma este nagyon-nagyon szomorú lettem volna, ha nem találkoztunk volna... Istenem, mikor az az asszony meghal... és azt a szegény leányt, hogy verik!... Olyan az egész, mintha nem is színmű lenne, hanem mintha minden szava igaz lenne... és én úgy érzem, hogy minden igaz is benne... Igaz: amikor azt a leányt oly kegyetlenül verik. Érzem, hogy volt egy leány, akit így vertek... Ó, szegény drága Natasám!... Monddd, nagyon sajnáltad volna, ha most nem találkoztunk volna?

— Nagyon.

— Mit gondoltál volna?

— Hogy vagy nem jöhettél el, vagy nem láttalak meg a sokaságban.

— Bár így lett volna...

Meglepődve néztem rá.

— Igen. Bár így lett volna.

— Nem értelek. Miért?

— Csak azért, mert oly nyugodtan ülsz itt mellettem, olyan mindegy neked, hogy itt vagyok, vagy nem vagyok itt, hogy én vagyok itt, vagy más van itt.

Megdöbbsentett ez a vád, melyben némi igazság volt, mely most és úgy, ahogy kegyetlenül és forrón elhangzott, csodálatos volt. Ó, igaz volt, hogy oly nyomorultan ültem ott mellette, nem tudtam örülni a boldogságomnak. De mégis hamis volt ez a vád, kegyetlen volt, mert éreztem, hogy rettenetesen fájna, ha most nem így volna minden Hallgattam, semmit nem feleltem. Grete folytatta:

— Nem érdemelsz meg engem... A férfi soha nem érdemli meg a nőt... Minden nőnek szűznek

kellene maradnia, soha nem volna szabad magát férfinak odaadni...

Hallgattam. Meg voltam döbbenve. De tudtam, hogy ő az enyém lesz, könnyen leráztam magamról minden megejtő érzést, minden ellenséges gondolatot... Hallgattam és mosolyogtam. Töltöttem bort Gretének, amikor ivott, erőltettem, hogy igyon még. Újra ivott... Azután ezt mondtam:

— Grete! Hiszen a nők nem adják oda magukat a férfiaknak. A nők ellenállnak és a férfiak meghódítják őket. Valósággal leteperik őket, mert hiszen meghódítják őket... És miért is beszélsz te most erről? Mi közünk nekünk mindehhez? Te még nem vagy az enyém. Te nem akarsz engem, küzdesz és ellenállsz... De én meg foglak hódítani. Bárhogyan küzdesz is, az enyém leszel, Istenemre mondom! Nincs hatalom, amely megvédjen tőlem. Legyőzlek erővel, vággyal, képmutatással, hízélgéssel, hazugsággal, kinzással, fenyegetéssel... Állj ellent, küzdj ellenem, és majd meglátod, hogy mi a te árad, hogy mi vagy te nekem, hogy mindegy-e nekem: te, vagy más.

Lángoló gyönyörűséggel hallgatta ezt a beszédet Grete... És azután elmerengett és tréfás keserűséggel mondta:

— Ő te nyomorult... Tudnék is én ilyen ostoba játékot végigjátszani.

— Tehát az enyém vagy! És én végtelenül boldog vagyok, mert az enyém vagy... Ismerd el kis csacsikám, hogy most az „Éjjeli szállás“ beszélt belőled. Ó, te kis Nasztjenka! Ugy-e, mondtam előre... Mi lett volna velünk, ha én is elmentem volna az „Éjjeli szállásba“.

Grete csengően kacagott:

— Két hülye lettünk volna.

— Bizony... Így pedig csak te lettél kis hülyécske...

De nem baj, csókolj meg!

Grete megszeppent.

— Most? Itt?... Hisz itt sokan vannak!

— Nem baj! Hadd botránkozzanak meg! Csókolj meg!

Grete még habozott.

— Várj, előbb iszom egy pohár bort.

— Ígyál.

Ivott, rám mosolygott, odatartottam a képem és ő megcsókolt.

Akik ezt látták, bizonyára megbotránkoztak és gyalázatot morogtak, de mi rájuk se néztünk. Magunkon kívül senkivel nem törődtünk.

— — — — —

Fecsegtünk, bolondoztunk és kacagtunk. Mindig kacagtunk... Ittunk. A poharainkat össze-vissza cserélgettük, egymás cigarettáiból szittunk egy-egy szippantást. Grete megnedvesítette a „Figaro“ aranyos végét mozgékony meleg nyelvecskéjével, rágyújtott, néhányat szippantott, azután átadta nekem. Én ajkaim közé vettem, hűvösen éreztem a tiszta, drága nedvességet, mely az ő harmatos ajkai közül való volt. Azután ismét visszanyújtottam neki a cigarettát és egymás szemébe nézván sóváran, szinte megborzongtunk a gyönyörűségtől... És játszottunk. Én tíz szál gyufával gyújtottam a cigarettámra s az elhasznált gyufákat visszatömtem a többi közé, kis bort öntöttem a skatulyába, megsóztam, megpáprikáztam... Grete kis tréfa-ceruzát szedett elő a

retiküljéből, mellyel ha irni akart az ember, a hegye elhajlott, mert grafit helyett gummiból volt. Kért, hogy irjam bele a noteszébe a cimemet, és nyujtotta a tréfás ceruzát. Én azonnal fölismertem a ceruzát, mert már láttam ilyent vendéglői árusoknál, meg láttam, hogy Grete, az édes nagy gyermek, alig tudja elfojtani a kitörni készülő nevetést. De tettem magam, mintha semmit se sejténék, és nagy komoly képpel kezdtem, hogy majd irok. S mikor a ceruza hegye reszketeg komikus mozdulással elhajolt, szörnyű ijedt képet vágtam. Persze volt aztán ezen is nagy nevetés, alig tudtunk csillapodni.

Éjfél tájban elindultunk és karonfogva boldogan, lassan sétáltunk egy kis garniszállóba.

*

Kicsiny, egyszerű volt a szobánk, de nekünk kedves és meghitt. Boldogságot leheltek ránk az eltakará falak.

A Grete bluzát kapcsoltam ki és reszkettem. Lassan, fokként fejlett a bluz, lehullt az alj — és simuló ingben, ölelő füzőben ott állt a Grete élő, meleg teste. Nagyszerű virágnyílás volt ez. Letérdeltem és hódoló alázattal, könnyezve, sirva csókoltam meg az ingen át a friss testet, ezt a drága virágot, mely a legtisztább emberi boldogság illatát sugározta rám.

Lefejlett a füző. Pihegett a mell, emelkedett, szállt, fel-le. Pirult és kiduzzadt volt a kerek arc, leomló, szeliden elhajló vonalak a nyakon. Ahogy járt, szelísen lobogott rajta a lágy ing, tapadt a kövérségekhez és enyhe völgyekben hullámozott... Ez a lelkes

test az Élet ajándéka volt, mellyel királyilag ajándékozott meg engem.

Ott feküdtünk egymás mellett a tiszta ágyon. Lehunytuk a szemeinket és vártunk. Ugy éreztük, mintha öröktől fogva a boldogság tűzében égnénk és már sohasem is múlna el rólunk a szent lángolás... Nagyszerű csalfa látszat szállott ránk: hogy mindaz, amit eddig éltünk, amit eddig szenvedtünk, csak játék volt és ez az igazi élet — hogy eddig minden csak az ára volt annak, ami most van...

*

Hajnal volt, mikor kiléptünk az utcára... A liget felé sétáltunk a fason... Csak kapunyitás után mehet már haza — mondta — s akkor a komornán kívül senki sem fogja tudni, hogy egész éjjelre elmaradt. Talán az nem mondja el, bár irigy nagyon... A ligetben gyönyörű volt a hajnal. Gyermeki hálát éreztünk ezért a szép, buja hajnalért, mely betetőzte az éj boldogságát, bár nem tudtunk ki-mi iránt, de mégis mélységes alázattal...

Gyöngéden és megértőn beszélgettünk. A gondolataink hiven simultak egymáshoz, béke és szeretet lengett körül bennünket...

— Csak azért érdemes élni, édes Grete, hogy mással jót tegyünk... Valakiért, másért, vagy másokért is lenni, ez az egyetlen nagy célja az ember életének... A legtisztább gyönyörűségünk az a boldogságérzet, ami a jócselekedeteink nyomán árad bennünk... Nem a magunk hasznára mindent elvégezni, hanem mással jót tenni, — ez a Kötelesség... Ez után nincs csömör, nincs lázon-

gás, nincs kimerülés. Ez emel a lélek képzelmi nagy-szerű harmóniája felé... Csak az altruisztikus gyönyörűségek az igazi gyönyörűségek, ezek a színarany-gyönyörűségek... Nem a legnagyobb gyönyörűség-e világunkon a férfi és nő egyesülése? Kétségtelenül ez az, ez a legfőbb gyönyörűség, minden gyönyörök gyönyöre... És lásd, ennek is a mély-séges nagy tartalma az, hogy ez altruisztikus cselekedet. Nagy általánosságban: nem önmagunk-ért, hanem az emberiségért való. Kis körben: az önmagam kielégítése — a más nélkül való kielégü-lés után csupa vád zudul rám, testemre, lelkemre, és sorvadok, de boldoggá tenni a nőt, akire vágyako-zom: fölemelő, büszke tobzódás, ez: önmegegerősö-dés. Az egyesülés igaz gyönyörűsége: az a gyö-nyör, amit a másiknak adok. Látni, tudni, érezni, magunkba szivni: hogy a másik most vonaglik liheg, sir, reszket, jajgat és ezt a kéjt én adom neki — ez a gyönyörűség. Ez üdit, edz, fölmagasz-tosit. Nem bűn ez, ó nem bűn, ez szent cselekedet, szent kötelesség... Sirnom lehetne, hogy monda-nom kell: ez nem bűn. De pokoli átok az emberi-ségen: bűnnek bélyegezni az élvezetet... Mi büsz-kék lehetünk egymásra, mert dicsők vagyunk — és mégis mindent rejtenünk kell majd, hazudnunk kell, bujnunk kell, szenvednünk kell. De legyen vigasz-talásodra az elgondolás: hogy ez szükséges, ez az életnek épp oly lényege, nagy rendje, mint bármi más, ami van, talán ez ár. Ez is az ár — és még sok más — amivel fizetünk.

... Már gyönyörűen süttött a nap, alig látható illatos ködben szállt fel a harmat, gyenge szellők

röpködtek és meg-meglegyintettek puha szárnyukkal bennünket. Az ég mélységesen kék volt, könnyű fehér foszlányok mosolyogva lebegtek rajta... A ligeti kertészek már javában dolgoztak. Sétáló öreg urak érkeztek, lassan, öreg botokkal, a nap sütötte és jóságosan érlelte őket a lehullásra és érlelte a fák reszkető leveleit... Jött egy másik szerető pár is, fiatal férfi és leány és mi szíves nagy szeretettel néztük őket...

*

Egy esztendeig volt Grete a szeretőm. Majdnem mindennap találkoztam vele, ha hosszabb időre nem, egy negyedórára s ha másképp nem lehetett, úgy hogy vele voltak a gyermekek is. Két édes kis jószág voltak, nagyon megszerettem őket... Eleinte furcsa volt nekem ezeknek a gyermekeknek a kedvessége és bája. Küzdöttem a varázsuk ellen — mert gazdagok gyermekei voltak és én szegény voltam és sokat megbántott, mint minden szegény. De hiába, urrá lett rajtam a szelid érzés — nem vagyok azok közül való, akik gyűlölni tudnak. Szidtam én már sokszor a gazdagokat, vallottam, hogy minden gazdag ember könyörtelen és gaz, a könyörtelenség és gázság szükségképeni tulajdonsága a gazdag embernek. Minden gazdagot gyűlölök — mondtam — még a gazdagok csecsszopó gyermekeit is. El kellene valamennyit pusztítani — lázongtam és nehéz órákban, mikor az Élet a nyakamon tartotta otromba lábát, sziszegtem és bizva állítottam, hogy én magam a saját kezemmel tudnék megölni mindenkit, aki gazdag. Szöges talpu csizmában végig tudnék gázolni a földre szórt ujszülött gazdag porontyokon... És jaj, dehogy tud-

nék! Mert ime, két kis milliomos gyermeket, egy tízéves fiúcskát és egy tízéves leánykát úgy megszerettem, mintha a testvérkém vagy a gyermekeim lettek volna. Igen, ők voltak a mi gyermekeink, én és a Grete gyermekei.

Bácsinak szólitottak, szépen barátkoztak velem, jók és finomak voltak, mert Grete erélyesen kordában tartotta őket. Nagyszerű volt Gretét látni, amikor erélyes. Persze mégis néha „szemtelenek“ voltak a gyerekek — az Editke talán nem, csak inkább a fiú, a Pista — én akkor haragudtam rájuk és a Pistát szerettem volna képen legyinteni és rosszul esett, hogy ezt nem tehettem meg — de azután én is csak megbékéltem.

Mondom, szerettem ezeket a milliomos-fajzatkákat és sokat elgyönyörködtem bennük. Szépek voltak, egészségesek voltak, vidámak, általában jómodoruak voltak. Mindig nagyon tiszták voltak, szép és finom volt rajtuk minden. Emlékszem, mikor tavasszal derűs délelőttönként tiszta hófehér ruhában, hamvas-piros arcszínnel megjelentek a ligeti parkban a szőke Gretével — Grete is nagyon szép volt — olyanok voltak, mint a fehér galambok. Gyönyörűség és lágy szeretet öntött el engem a láttukra... Négy esztendő óta nem láttam a gyerekeket. Azóta nagyobbak lettek, bizonyosan vesztek a bájukból. Majd egyszer egészen nagyok lesznek, akkor is szépek, egészségesek, nagyon tiszták lesznek, okosak lesznek, új és finom lesz rajtuk minden, de gőgösek és zsarnokok lesznek... Mostanában, ha nagyritkán valamiről eszembe jutnak, már inkább csak ilyeneknek képzelem el őket és úgy érzem, hogy amikor ezeket a gyerekeket sze-

rettem, mégis csak megcsaltam azokat a sápadt, sovány, rongyos ruhákba bujtatott, porban játszó kis piszokfészeket, akik ócska törött-kopott játékdarabokkal bibelődnek, neveletlenek, egymással marakodnak, civódnak, illetlen szavakat kiabálnak, kis butik, nem tanulnak, akik földes, sáros kenyérdarabkákat esznek, sok verést kapnak, nagyon sokat és nagyon keservesen sirnak, ezeket az én forrón szeretett igazi édes testvérkéimet. Minden bizonnyal megcsaltam őket...

*

A gyermekek anyját, a Grete urnőjét, sokszor láttam, mikor a házuk előtt Gretére vártam s ő a férjével kocsiba szállt és elhajtattak. Hol az asszony szüleihez, hol máshová, vendégségbe... Kellemes sőt szelid arcú dáma volt, nem látszott meg rajta, hogy erőszakos és durva személy. Magas, erős és szép testalkata volt, nagyon elegánsan és drágán öltözködött... A férj csunya, szörösképű kövér ember volt, tipikus bankáralak. Gretére vágyakozott, lopva nézdegélte őt, de semmi közeledő lépést nem mert tenni. Így mondta el ezt Grete. Többet aztán nem beszéltünk róla. Engem a bankár a Grete miatt egyáltalában nem érdekelt. Tudtam, hogy olyan ember, akit nő soha nem szeretett és soha nem is fog szeretni. Tehát Grete nem lesz az övé soha. Ha megessett volna az, hogy Grete más férfival szeretkezett volna — ez csak érdemes férfi lehetett — azt sem bántam volna. Közben nekem akadt egyszer-kétszer pillanatnyi barátkozásom más nővel, nem rejtegettem Grete elől, egyetmást, mert kedves és érdekes dokumentumok voltak, el is beszéltem neki.

Ő nyájas szívvél hallgatott meg és szeretete azokat, akiket én is szerettem. Egy édes, naiv, igen mulatságos kis leánnyal szeretett volna megismerkedni, véletlenül, némi hanyagságon mult, hogy ez nem történt meg.

A Grete asszonyának is volt szeretője. Egy ügyvéd. Ezt a komornától tudta meg Grete, akinek álkulcsa volt az asszony leveles fiókjához és az ügyvéd minden levelét elolvasta, néha — nem tudom már hogyan — az asszonyét is. Én ezt az ügyvédet később személyesen megismertem. Szép szál ember, duzzadt, férfias arcu, barna bőre és fekete haja, bajusza van és keménytekintetű szeme. Mindenesetre sokkal inpozánsabb himpéldány, mint a bankár. Erős basszus hangján egész kómikus lágysággal tud hizelgő ostobaságokat mondani a nőknek. Az ügyvéd jó barátságban állott a férjjel, az asszonyt még leánykorából ismerte. Ők csak a bankár pénzén keresztül szeretették egymást.

Grete hetenként egyszer az egész éjjelt nekem szentelte. Ilyenkor mindig elkérezkedett hazulról és ígérte, hogy tizenkettőre otthon lesz, persze reggel került haza. Az asszonya ezt nem is sejtette. A gyermekeket este a komorna fektette le és ő maradt éjjelre a szobájukban. De a komorna nem tudta sokáig elviselni Grete örömét. Neki senkije nem volt — csunya, sovány vénleány volt és oktalanul, betegesen szemérmes. Elárulta tehát Gretét az asszonyának. S nehogy gonosz árulkodónak lássék, mentegette magát az asszony előtt, hogy csak azért panaszkodik, mert ő nem tud aludni, hozzá van szokva a rendes helyéhez, az ő kis szobácskájához

és az ő ágyacskájához, s az egész éjjelt álmatlanul vergődi át a gyerekek szobájában a „Grete“ rossz-sága miatt... Az asszony fölháborodással hallotta a rettenetes leleplezést. A leányt szigorú felelősségre vonta. Erkölcsös szemrehányásokkal illette, mondta, hogy nagyon csalatkozott benne, ezt nem is merte volna róla feltenni, ez valóságos gonosztett, talán elvesztette az eszét, térjen magához és soha többé ilyen eset elő ne forduljon.

Grete türelmesen hallgatta végig a példás beszédet, a végén pedig egyszerűen megmondta az asszonynak, hogy a „szerelmeséért“ maradt el néhány óra. A kötelességét elvégzi — mondta — a gyerekeket gondosan tanítja, ápolja és szereti őket, arról pedig, hogy becsületes — a szó egyetlen igaz értelmében — már meggyőződhetett az asszonya. Be kell tehát látnia, hogy amit tesz, az szent joga.

Az asszony elsápadt a megbotrátkozástól. És éktelenül megtámadta gonosz asszonyi elméjével és nyelvével — az álnok, megvásárolt, némber fekete indulatával — a szegény leányt. Gyalázatos szavakkal illette és megfenyegette, hogy azonnal kikergeti a lakásból. Ilyen „szemérmertlenségről“ még regényben sem olvasott — mondta az asszony. A házát nem engedi „fertővé aljasítani“. A gyerekeket többé még látnia sem szabad — „mi lesz azokból a szegény ártatlan kicsinyekből ilyen elvételűt személy mellett“. Ha egy óra alatt el nem hagyja a házát, rendőrrel viteti el.

Grete vérvörös haragra lobbant. Kétségbe is eshetett volna ettől a támadástól, de — szerencsés gondolat! — egy szóval leterithette ellenfelét. Sze-

mébe vágta az ügyvédet. Nem szégyenél az asszonynak, mert a Grete nemes gondolkodása előtt az nem volt szégyen, hanem mint egyetlen súlyos argumentumot, mely az asszonyt a „morál” talapzatáról döntötte le. Az asszony megrémült és elhallgatott. De Gretét magával ragadta a tüze, szinte kegyetlenné vált. Porig alázta az asszonyt. A diadalmas „meggyötört” fékezhetetlen erejével bántalmazta. Megérdemelné — mondta neki — hogy a haját a kezére csavarva végighurcolja őt a szobán és gonosz és ostoba fejét a falhoz verje...

Az asszony helyzete valóban rettenetes lehetett, könnyekre fakadt és már sirva kérlelte a leányt, hogy el ne árulja őt.

Grete diadalmaskodott az asszonyi harcban. De keserves diadala után fél éjen át sirt. Hogy milyen nyomorult sors: a legdicsőbb vágyaival és a legszebb érzéseivel az értelmetlenség és gonoszság vádlottjává állani!

Az asszony a komornát végkielégítéssel azonnal eltávolította a háztól. Grete maradhatott, meg is maradt. Érttem maradt.

*

Buja éjszakák után néha vidáman és elégedetten kísérttem Gretét hazafelé... néha meg fáradtak voltunk és oktanul szomorúak. Néha kétségbeejtően megéreztük az egész életnek minden dolgaival, minden gyönyöreivel való rettenetes haszontalanságát.

*

A Grete édesanyja megbetegedett. Grete nagyon aggódott érte és gyakran buslakodott. Egyszer nehézzé fordult a baj, akkor meg is látogatta az anyját. Öz-

vegy asszony volt az anyja, Berlinben (Charlottenburgban) lakott és a nyugdíjából éldegélt. Grete négy napig volt Berlinben. Mikor visszajött, valamivel nyugodtabb és vidámabb volt, mert az anyja betegsége javult. Pár hét múlva aztán megint csak rosszabbul lett az öregasszony. Írt a leányának, hogy azonnal menjen hozzá, hagyja el az állását és maradjon mellette, mert nincs senkije, aki ápolja. Gretének mennie kellett. Egyszerűen, kevés szóval váltunk el. Fájt az elválás, de reméltük, hogy nemsokára látni fogjuk egymást, ismét egymáséi leszünk. Majd hosszú leveleket írunk egymásnak — beszélünk. Ha tehetem, meglátogatom Berlinben. Ha felgyógyul az anyja, vagy — Isten nyents! — meg találna halni és ő ismét nevelőnő lesz, megint csak Budapestre jön ... javulást kívántam az édesanyjának és ismeretlenül is tiszteletemet küldtem neki. Ó, már jól ismer az édesanyja — mondta. Mikor első ízben otthon volt, mindent elmondott az anyjának — rólunk. Sokat beszélt rólam — hisz mindig az eszében voltam — és az anyja nagyon megszeretett és látni kívánt.

A vonatablakból kinézett és biztatóan mosolygott. Mikor aztán elrobogott a vonat s elvitte őt, mélységes fájdalom szállt meg.

És ezek a mélységes fájdalmak nem csálnak: megéreztem, hogy már vége mindennek.

*

És úgy lett. Öt esztendő múlt el azóta, hogy Gretétől elváltam. Eleinte leveleztünk és képes lapokat váltottunk ... Az anyja meghalt, ő egy kis francia faluba került, Budapestre hirtelenében nem kapott állást és — sietni kellett! ... Egy levelére hosszú

ideig nem válaszoltam. Akkor képes lapot küldött, én nem küldtem Ujabb levelet irt, pár sort, ez ajánlva érkezett, kérdezte, hogy megkaptam-e az előbbi levelet s a képes lapot — és ha igen, miért nem írok neki... Nem írtam. Talán azért, mert meglepett a rombolás ösztöne, mert már nagyon jól tudtam, megtanultam, hogy ugysis nyomorultan kell végződnie mindennek a földön.

Pedig mégis szánva-bánom már, hogy néha-néha nem cserélgethettük teleirt fehér papiroson a lelünköt...

*

Ha csak még egyszer láthatnám! Ha csak még egyszer szeliden szólhatnék hozzá!... Vagy máshoz, aki vele fölér. Egy másik berlini leányhoz, olyanhoz, amilyent én óhajtok, aki leány és mégis ember, ember úgy, ahogy az vagyok én, aki boldog és szomorú és megadó mosollyal mondaná: „tudnék is én ilyen ostoba játékot végigjátszani.“

Már egy év óta készülök Berlinbe és menni nem tudok... Pedig milyen jó volna menni, elmenni bárhová. Elmenni és soha vissza nem jönni... Máshol sem jó... Menni tovább! Mindig csak menni, futni önmagunk elől, futni és azt hinni, hogy majd csak elmarad tőlünk valahol az élet... Elindulni így akár mindjárt az Oktogon-térről, akár egy forinttal, és menni gyalog a tengerig, ott hajós legénynek állani és elmenni Afrikába és mindig csak menni, mindennel végkép leszámolni, semmit nem remélni, elhaladni a piramisok és a szfinx mellett és nem emlékezni, magára Napoleonra is csak egy fél gondolattal gondolni, csak

egy fél pillanatra látni őt ostoba és konok és akar-
nok katonatisztnek és bemenni a Szaharába, ahol
már nincs ember — nem látni silány embert egyet-
lenegyét sem — és még akkor is menni elszántan,
lezárt ajkakkal, sápadtan, lihegve, ahol már csak
eget és forró homokot látni és fáradtan összeesni,
vonaglni a porban, beleharapni a porba, vergődni,
minden jajt még egyszer és utoljára elsóhajtani, azu-
tán egyet vonaglni és megmerevedni, örökre és
végleg meghalni.

Igy szép lenne, így jó lenne!

A szép ember
és a nem szép ember

— Itt volt ma a Korompai.

Ezt a trafikos-kisasszony mondta Bándnak. Bánd volt a nem szép ember. Korompai volt a szép ember. A trafikos-lány csinos volt, barna, fiatal, mindig mosolygó, kíváncsi. Mindenért, de leginkább azért, mert a leány kíváncsi volt. Bánd egy egész percig nem szólt hozzá egy árva szót se, hanem gondolkodott, a maga számára és ezeket gondolta:

— Itt volt. Tehát már ő is pedzi ezt az ügyet. Tehát már neki is megtetszett a leány, pedig mondtam neki, amikor először voltunk itt, együtt, hogy ez nem szép leány. Mondtam neki, hogy az arca közönséges és a válla szélesebb, mint a csipője, habár ez nem is igaz, de én mondtam. Azt is mondtam: ha tizen lép az ember a köruton, már az alatt tizenegyszer sebbet lát, mint ez — és ő mégis itt volt! Komisz ember ez a Korompai. Akkor azt mondta mindenre, hogy: igen, igen, igen. És mégis itt volt. Már most bizonyos, hogy azért jött el, mert sejti, hogy nekem tetszik a leány. És ma, miután már itt volt, bizonyára megtudta, hogy én állandóan idejárom. Tehát ő is többször fog ezentúl eljönni. Mert komisz ember.

Miután ezeket végiggondolta, a trafikos-leány, aki ezalatt csintalan mosollyal nézett rá, újra megszólalt:

— Csak úgy bejött. Nem vett semmit, azt mondta, egyiptomit szí, nem kell neki a trafik-cigaretta. Azt mondta, hogy csak látni akart engem.

— Szép tőle — mondta Bánd, nagyon könnyedén és látszólag szinte vidáman. És megint gondolkozott a maga számára, így:

— No lám! Ha ő járt volna ide annyit, mint én és én jöttem volna ide ma másodizben és én mondtam volna ennek a leánynak, hogy csak úgy bejöttem, mert már újra látni kívántam — egészen bizonyos, hogy ezt nem mondta volna el Korompainak. Még csak annyit se mondott volna, hogy itt volt a Bánd. És miért? Mert egészen jelentéktelen lett volna neki a dolog. Hiába, nagyon nehéz az élet!

A trafikos-kisasszony most két vevőt szolgált ki. Középfinom vevők voltak: keveset vettek, de viszont nem kezdtek beszélgetni, hanem fizettek és azonnal mentek. A trafikos-kisasszony tovább beszélt:

— Oly érdekes dolgot mondott.

És megint csintalanul mosolygott, mosolygó szemekben, amint Bándra irányította azokat, valami villogott, amit leghelyesebben talán így nevezhetek: ártatlan gonoszság.

És ez az ártatlan gonoszság nem hiába villogott a leány szemében, mert Bánd egyszerre nagyon kíváncsi lett. De Bánd nem volt ostoba, tehát ezt mondta a leánynak:

— Kérek egy „Fidibusz“-t, ha már van friss.

— Még nincs — mondta a leány. És mivel őt sem lehetett olyan könnyen elintézni, még ezeket is mondta:

— Igen. Hát azt mondta a Korompai, hogy legyen színésznő. Hogy nagyon csinos vagyok, jó alakom

van, tiszta a hangom, nagyon kellemes a kiejtésem és minden. Hogy van bennem intelligencia. Szóval, ő nagyon ajánlja, hogy vágjak neki bátran, legyek színésznő, még nem késő és ha elhatározom magamat rá . . .

Bánd közbevágott:

— Akkor ő beprotégálja magát egy színi-iskolába, ingyen fogják tanítani, sőt mindjárt pénzt is kereshet, mert minden este fog statisztálni. Legalább annyit megkeres, mint amennyi most a fizetése . . . Ismerem már ezt a fogást. És maga felülne ilyesminek? Hiszen ez a mese egészen zöld és olyan átlátszó, mint az a kirakat-ablak ott, drágám.

Ezt gunnyal mondta Bánd és a szemeit kissé lehunyva, némi kezdődő utálattal nézett a leány arcába, úgy, hogy annak hirtelen elállt a mosolygása.

— Ő, én csak tréfának veszem az egész dolgot. Csak ugrattam őt. Azt mondtam, hogy igenis, nagyon szeretnék színésznő lenni és ha teheti, hát protégáljon be oda, ahol ingyen tanítanak.

— Ő pedig, ugye, azt mondta, hogy majd elintézi a dolgot, előbb azonban maga látogassa őt meg, hogy megbeszélhessenek minden részletet.

— Nem, nem, ezt nem mondta. Csak azt mondta, hogy ha elhatározom magam, vagy egyébként beszélni akarok vele erről a dologról, hát telefonáljak neki a Művészkör-be.

— Maga persze telefonálni fog.

— Á, dehogy fogok! Nem vagyok én olyan csacsi.

Bánd a leány utolsó szavait csaknem teljesen őszintének hitte, mert ez volt az ő természetes ösztöne. Válogatni folyton az emberek állításaiban, két-

felé szortirozni az igazságot és a hazugságot — ezt kellemetlen és fárasztó kényszerűségnek érezte. Most hirtelenében elfáradt, kissé odaadta magát a tárgynak és nekimelegedett:

— Remélem, tudja, hogy mire akar kilyukadni ez az egész terv? Éppen jó kezekbe kerülne! Egy közönséges csirkefogó ez a Korompai. Utolsó ember. Az tény, hogy csinos. És éppen ezért nagyon sok leány hitt már az ilyen meséinek. Én jól ismerem a fogásait. Ismétlem magának, hogy ő egy teljesen piszkos jellemű ember. Nem azért, mert ilyen hazugságokkal és trükkökkel támadja meg a nőket, mert ez néha csak a szükséges forma, amit maga a nő is megkíván — hanem azért, mert azután kíméletlenül és gazul bánik el velük.

— De tulajdonképpen miért prédikálja maga ezt el nekem? — mondta a leány, játszva a megingathatatlant és a sértődöttet.

Bánd tovább beszélt, mosolyogva — mert már örült a hatásnak — és tréfásan beszélt, azért így, hogy még többet mondhasson és azt még erősebben mondhassa:

— Hagyja csak! Magától, amilyen kis csacsi maga, minden bolondság kitelik. Ha már azt határozná el, hogy... hogyan is fejezzem ki magam!... hogy elveti az eredendő bilincseket, akkor is sokkal különb és érdekesebb emberre eshetne a választása, mint Korompai.

Bánd annyira őszinte jóindulattal beszélt, hogy a „különb és érdekesebb embernél“ nem is gondolt magára.

A leány elnevette magát és csak ennyit mondott:

— Jaj, maga is milyen szemtelen!

De tovább bizsergette a leányt a fantáziájába vetett gondolat: hogy ha elhatározná, hogy leveti magáról az eredendő bilincseket. Ez tisztán érthető... És azt gondolta, hogy — isten ments! — nem lehet, nem szabad; de ha mégis úgy lehetne, mint ahogy nem lehet és ha mégis szabad volna, akkor, jaj, akkor mégis csak ő, Korompai volna az egyetlen, a kiválasztott! Majd úgy érezte, hogy valamit meg kell mondania és ezt mondta:

— Hát maga oly ostobának hisz engem?

Azután vevők jöttek, mentek, megérkezett a friss „Fidibusz“, a leány azt mondta: — No, itt a „Fidibusz“ — és Bánd vett egyet, pedig tulajdonképpen nem is akart venni. Azután vett még egy skatulya gyufát, ez kellett neki; egyszerre három vevő jött, az egyik társalogni kezdett, a leánnyal, viccet is mondott — Bánd köszönt és elment.

Másnap rosszkor ment a trafikba, este félnyolc tájban, ekkor sok volt a vevő, szinte egymásnak adták a kilincset a jövő-menők. A leány nagyon el volt foglalva. A tulajdonosnő is az üzletben volt és egy idősebb ur ült a vendégeknek szánt kis, kerek széken, éppen valami fogadást ajánlott nevetve a leánynak, valami bolondságról, egy skatulya kuglert emlegetve; bizonyára arra törekedett, hogy a leányt a fogadás elvesztésének formájában egy skatulya kuglerral megajándékozhassa.

A következő napon négy órakor ment Bánd a trafikba. A leány éppen telefonált. Bánd letette a kalapját a pultra, leült a kis, kerek székre, kezébe vett egy ujságot és ezt olvasta: „Khuen a király előtt“... Tovább nem olvashatott, mert a leány

éppen Korompaival beszélt a telefonon. Még a beszélgetés kezdetén lehettek. A leány zavart volt és nagyon naiv csacsaságokat beszélt. A Korompai hangja is hallatszott, de csak olyan gyenge, hasbeszélő recsegésnek. Határozottan ki lehetett venni a leány beszédéből, hogy ő kereste föl telefonon Korompait és nem megfordítva történt a dolog. A leány „Ágnes asszonyt” említette, tehát úgy látszott, hogy Korompai még mindig ragaszkodik megkezdett szerepéhez és a színművészetet feszegeti. A beszélgetés sokáig tartott, azalatt két vevő is jött az üzletbe, vártak, a leány nem zsenirozta magát. A beszélgetés vége randevu-nak való megállapodás lett, így, ő előtte zavartalanul.

A leány mosolyogva tette le a kagylót, azután Bándra nézve, nagyon elkezdett kacagni és ezt mondta:

— Jaj, de felültetem most azt az embert! Képzeld, randevut adtam neki este fél tízre, a Király-utca és a Vörösmarty-utca sarkára . . .

A leány oly ravasz és ügyes volt, hogy összevisszmondott a kagylóba mindenféle utcanévet és kereszteződést, mondott Király-utcát, Wesselényi-utcát, Vörösmarty-utcát és még néhányat, úgy, hogy a randevut Korompainak kellett az alkalmas helyre bemon-dania és ezt a jelenlevő Bánd nem hallhatta s így a leány neki hamis helyet mondhatott.

Bánd tréfásan is, komolyan is gunyolódott a leánnyal, nevetett, a leány is nagyon kacagott, Bánd félig-meddig el is hitte neki, hogy csakugyan nem megy el a randevura, azután még ezt mondta Bánd:

Még egyszer eszébe juttatom azt, amit a mult-kor beszéltem Korompairól. Vele csak rosszul járhatna. Ezt tisztán a maga iránt érzett jóindulatból

mondom. Én sok bitang dolgát tudom neki. Eppen ugyanezzel a művésznővé-protegálási mesével elcsalt magával egy szép, fiatal urileányt vidékről, megszöktette a szüleitől, felhozta Pestre. Persze, a színésznőségről szó sem lett, semmiféle protegálásról nem volt szó, semmiféle segítségéről, a leányt csakhamar meguntá, elhagyta, a leány ma ugynevezett buffet-hölgy egy éjjeli mulatóhelyen... Tudja, én nem vagyok olyan ember, hogy talán azt állítanám: a leány elbukott, elzüllött, így, úgy vége van. Ki tudja. Talán jobb neki így, mint amugy lett volna. Nem is ezért beszélek. Az esetet csupán jellemzésül mondtam el, hogy maga lássa, ki az a Korompai.

A trafikosleány hallgatta az elbeszélést, mondogatta közben, hogy hallatlan, ne mondja, igazán nem szép és más effélet.

Este Bánd mégis csak elsétált negyedtíz óra tában a Király-utcába. A Vörösmarty-utcán tul, nem messze attól, megállt, kissé meghuzódott és bámult a sarok felé. Állt és lesett háromnegyedtíz, mert bizonyosat akart tudni. Háromnegyedtízkor elment haza, kissé megnyugodva, de nem éppen boldogan.

Pont féltízkor találkoztak az Erzsébet-körut és Wesselényi-utca sarkán: Korompai és a trafikosleány. Mosolyogva örültek egymásnak, Korompai nagy fölényvel azt mondta a leánynak, hogy szervusz, kicsikém; — mindjárt letegezte és nyújtotta neki a karját. A leány nem bánt semmit, belekapaszkodott a karjába, hozzásimult örömmel és beszélt:

— Bent volt ma az üzletben Bánd.

— Igen? Udvarol neked? Nagyon derék fiu, nagyon szeretem őt.

A leány fitymáló arckifejezéssel mondta:

— Lehet. De olyan hülyeségeket beszélt ma este.

— Ugyan? Mit beszélt?

— Mindenfélét.

— Mégis, mit? Mondj valamit.

— Magáról is beszélt.

— Rólam is? Ugyan mit? Rosszakat, ugye?

— Ne-em. Csak olyan . . . mindenféle butaságot.

Korompai nem is firtatta ezt tovább. Mentek kettesben, karonfogva, a leány hozzásimult és mosolygott feléje, hizelgően. Bándot, mivelhogy most róla volt szó és ő ellensége volt annak a jónak, ami most van, még egy percig erősen utálta, de azután már utálni is elfelejtette, mert a kellemes izgalom egész lelkét betöltötte.

Az utolsó út

Szombat éjjel volt. A fönmaradások, szeszivások, nagy, brutális röhögések és jajok éjszakája.

A lámpasorok égtek, a kávéházak nagy üvegablakain át is fény ömlött az utcára. Némelyik ablakon betekintett. Félénken, mintha neki nem is volna szabad oda benézni. Urakat, szépruháju nőket, nagy világosságot, sárga csillogást és italokat látott. És vidám nevetést. Mindez kevésbé volt fájdalmas, mert meggyötört, fáradt és elfásult volt már. Legjobban a nevetés fájt neki, a mások nevetése.

Sokan jártak az uton, siettek. Nagy tollak lengtek a női kalapokon. Finom, prémes bundák simulak a ringó testekre. Egy nő és egy férfi egymás karjába fogódzva ment. Összesimultak. A járásuk erőteljes, kéjes és gondtalan volt. A nő csengően, bántóan kacagott. Csakhamar messze elhagyták őt s már nem hallotta a kacagást. Más párok is jöttek-mentek.

Néha fogat robogott az ut közepén. Két oldalt fürgén szaladt a kocsilámpák sugara. A patkók gyorsan és erősen kopogtak. A lovak hévvel rohantak, röpitették a gazdagokat. És a lábaikat oly erősen

vagdoszták, nagy prüszköléssel úgy iparkodtak, mintha szegény emberek beteg testein gázolnának. A gazdagok lovai.

Fekete férficsoport jött. Hangos szavak, kiáltások hallatszottak. Egyik a botjával hadonászott és kacagott. Ez is kacagott!

Ő bambán ment és ide-oda bámult. Egy kávéházajtó előtt barnaképű cigányok álltak fekete ruhában és szivaroztak. Egy férfi zsebredugott kezekkel sietett el mellette és magában hangosan beszélt. Egy utcából ordító éneklés hallatszott. Durva, vastag férfihang és füttyszó. Fekete éjjeli hangok. Odább két részeg dülöngélt. Az egyik jajgatott, a másik kacagott. Így példázták az életet. Bámulóik is akadtak, azok is kacagtak.

Félig-meddig azt gondolta, hogy miért nevetnek ezek a bambák? Van ezeknek okuk a nevetésre?... De nem nagyon gondolta ezt sem, mert alig-alig gondolkozott már. Nagy eltompultsággal ment, félénken és összehúzódva. És sunyin nézelődött.

Szegény asszony volt, nagyon szegény. Falun, rozoga viskóban született, tizennégy éves koráig a falujában lézengett, játszadozott, sok hideget és meleget szenvedett, gyakran unatkozott és apjától, anyjától gyakori verést, még több szidást kapott. Verték a testét, verték a lelkét. Akkor feljött Pestre. Kis cseléd lett. Két évre rá már gyereke született. Ez meghalt, azután mástól másik született. Ezt nevelte. Másoknak mosott, takarított, főzött, ő maga piszkos volt és koplalt. Finom ételt soha nem evett. Csak a fiu születésének évfordulóin vett három darab cukrászsüteményt 18 krajcárért. Kettőt a fiu evett meg,

egyét ő. Így ünnepelte meg évenként a nyomorúságának megszületését.

A fiu most már 23 éves, szabómunkás. Sápadt, vizenyős szemű, a ballábára biceg . . . A fiu indulatos és gonoszszáju. Az anyját, amíg otthon élt és hetenként pár forintot adott haza, naponta megszidta. Csekély dolgokért kinos átkozódások törtek náluk és egymást a pokolba kívánták.

Most együtt él a fiu egy leánnyal, aki előbb olcsó utcai leány volt. Neki már nem adhat pénzt, mert minden fölös garast eliszik a leány, aki részeges és a fiut meg is veri. Ő sokszor megsiratta ezért a fiát.

. . . Egy ujságáruló suhanc lakott ott, ahová ő ágyra járt. Ez udvarolgatott neki és szombat esténként pálinkával traktálta. Egy meleg szürke kendőt is vett neki és gyöngéd volt hozzá. Így esett meg a dolog, hogy öregedésére viszony lett köztük. De csunya betegséget kapott, kórházba került. A fia azt írta neki, hogy emiatt többé be se tegye hozzá a lábát.

Két hónapig volt a kórházban. Akkor elbocsátották, de azt mondták, hogy még sokáig kell magát kezeltetnie, minden héten menjen el a rendelésre. És orvosságot irtak neki. Egy darabig szedte az orvosságot, de nem volt pénze, hát abbahagyta. Nem is ment el többé a kórházba.

Hosszu időre rá nagy seb keletkezett a jobb kezén. Munkaképtelen lett. A fia megsajnálta, egy-egy koronát adott neki néha . . . Sápadt volt nagyon, a feje fájt, szótlán, szomorú és nagyon feledékeny lett. Feledékenységeért a szálláson gyakran kinevették. Csak a szállásadó nem nevetett rajta, mert annak tartozott, az haragudott rá és gyűjtögette az erőt a kido-

básához. Nagyon szegény asszony volt, szomorú és beteg volt, tehát jó sok lelkierő kellett a kidobásához. Már három hét óta gyűjtögette a szállásadó a lelkierőt, már csaknem elegendő volt együtt, mindössze pár napig kellett volna még gyűjtenie. De ő nem akarta azt megvárni...

És most ment.

Valahonnan zene hallatszott. Izgatott, gyors zene. A tuloldalon pár ablakban világosság volt. Erre kifelé már alig járt egy-két ember. A fal mellett sötét elmosódott alak közeledett feléje; keményen kopogtak a léptei. Ő csak ment. Jól összehúzódott a szürke kendőbe, az emlékebe, a szerető ajándékába. Beteg kezében egy kis üveget szorongatott.

Hátranézett. Hosszu, végtelen lámpasor nyult elölte. Valami szürke zsbongás is hallatszott. Aztán megfordult és ment kifelé, a sötétség, a csönd felé.

Otthon is elvégezhette volna valahogy a dolgot, de csak úgy eszébe jutott, hogy elmegy. Kimegy a városból, egy elhagyatott helyre. És ez a gondolat megtetszett neki, nagyon megtetszett, anélkül, hogy valami különösebb értelme lett volna és most ment kifelé, maga mögött hagyva a várost, az embereket, a sárga fényt, zsbongást, ment előre és merőn, fájó vágyódással bámult bele a mély sötétségbe, a végtelen nagy csöndbe, melyhez mindig közelebb és közelebb jutott...

u és
básá-
dó a
hind-
De ő

ene.
ifelé
osó-
ak a
ken-
ezé-

lt el
ztán
felé.
got,
y a
olat
ogy
ment
ket,
fájó
vég-
és

